

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Гуманітарний факультет

Кафедра психології та педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри психології та педагогіки

к.псих.н., доцент

п/п-к **Станіслав ЛАРІОНОВ**

_____ 20__ р.

СИЛАБУС

Соціальна психологія

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ бакалаврський

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 Психологія

Розглянуто та ухвалено на засіданні
кафедри (предметно-методичної
комісії) № _____

Протокол від _____ 20__ р. № _____.

Харків 20__

Інформація про викладача	
Прізвище, ім'я, по батькові	Морозова Лариса Вячеславівна
Наукова ступінь	
Вчене звання	
Посада	старший викладач кафедри
Місце роботи	НАНГУ
Адреса кафедри	м.Харків, пл.Захисників Вітчизни,3
Контакти	+380509535541
E-mail	Lara.1962@ukr.net
Консультації	
Час	два рази на місяць відповідно до графіка консультацій
Місце	навчальна аудиторія

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 11	Галузь знань 05 “Соціальні та поведінкові науки”	Цикл професійної підготовки
Змістових модулів – 5	Спеціальність 053 Психологія	Рік підготовки:
Індивідуальне науково-дослідне завдання - <u>курсова робота</u>		1, 2 -й
Загальна кількість годин – 330		Семестр
	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	2,3,4 -й
		Лекції
		48 год.
		Практичні, семінарські
		90 год.
		Групові
		42 год.
		Самостійна робота
		132 год.
		Індивідуальні завдання:
		18 год.
		Вид контролю: екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предмет вивчення навчальної дисципліни: соціально-психологічні явища та процеси, а саме: закономірності поведінки і діяльності людей, обумовлені включенням їх в соціальні групи, а також психологічні характеристики самі цих груп.

Міждисциплінарні зв'язки з дисциплінами: психологія, соціологія, філософія, історія.

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна психологія» є формування соціально-психологічної компетентності офіцера-психолога здатного визначати соціально-психологічні характеристики особистості військовослужбовця як суб'єкта соціальних відносин, феномен взаємодії між людьми, соціально-психологічні характеристики малих та великих груп, масових психічних явищ, психологічних механізмів соціальних впливів на військовослужбовця та військовий колектив; формування знань про особливості поведінки військовослужбовця при взаємодії з натовпом при виконанні службово-бойових завдань.

Завдання:

- ознайомити курсантів із зарубіжними та вітчизняними соціально-психологічними теоріями;
- сформувані чітке уявлення про соціально-психологічні закономірності спілкування, психологічного впливу, функціонування великих та малих груп, соціальної психології особистості;
- прищепити навички щодо використання соціально-психологічних знань при вирішенні практичних завдань;
- навчити методам дослідження соціально-психологічних явищ та процесів;
- сформувані вміння щодо аналізу соціально-психологічних явищ та процесів.

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати: основні категорії соціальної психології, історичні передумови та перспективи її розвитку, найбільш відомі теорії особистості, основні методи соціально-психологічного дослідження, засоби та способи соціально-психологічного впливу в процесі спілкування, особливості групової діяльності, психологічні особливості великих соціальних груп та масових явищ, особливості сучасних прикладних соціально-психологічних досліджень;

уміти: налагоджувати взаємодію з різними типами особистостей, розрізняти невербальні прояви спілкування, ефективно будувати процес комунікації, відслідковувати різні групові явища та характеристики.

3. Зміст навчальної дисципліни (анотація навчальної дисципліни).

Змістовий модуль 1. Соціальна психологія як науковий феномен.

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Соціальна психологія».
«Соціальна психологія» як навчальна дисципліна у ВВНЗ, її актуальність вивчення для військового психолога. Соціальна психологія як явище. Мета соціальної психології. Предметна сутність соціальної психології. Категорії соціальної психології. Функції та завдання соціальної психології.

Тема 2. Історія соціальної психології.

Передумови виникнення соціальної психології. Історія формування соціально-психологічних поглядів та ідей.

Передумови виникнення соціальної психології як самостійної галузі знань.

Перший етап - становлення соціальної психології, накопичення знань в сферах філософії і загальної психології. Філософські витоки і передумови соціально-психологічної теорії.

Другий етап – «описовий» (феноменологічний): виділення описової соціальної психології з філософії (соціології) в самостійну сферу знання. Виділення соціально-психологічний явищ в самостійний клас. Розробка специфічних способів вивчення соціально-психологічний явищ.

Третій етап – оформлення соціальної психології в експериментальну науку. Соціально-психологічні варіанти основних течій психологічної думки. Експериментальний період в розвитку соціальної психології. Становлення і розвиток вітчизняної соціальної психології: хронологія та особливості.

Основні підходи до у визначенні предмета та об'єкта соціальної психології. Розуміння предмета соціальної психології у вітчизняній, європейській та американській традиції. Співвідношення поняття «соціальне» та «психічне». Підходи до визначення структури соціальної психології.

Тема 3. Методологічні основи соціальної психології.

Соціально-психологічне дослідження. Методологія і методи соціально-психологічних досліджень. Методологія як три рівні наукового підходу. Основні методологічні принципи соціально-психологічного дослідження та їх загальна характеристика: принцип конкретно історичного підходу; принцип об'єктивності; принцип системності, принцип розвитку; принцип гуманізму, принцип діяльності, принцип зворотного зв'язку. Методи соціальної психології: теоретичні, емпіричні, управлінсько-виховні.

Тема 4. Методи спостереження та аналіз документів, тестовий метод.

Емпіричні методи: методи збирання інформації: метод спостереження, метод опитування (анкетування, інтерв'ю, бесіда), метод тестування, метод експерименту; метод вивчення документів (поняття контент-аналізу), метод соціометрії, метод експертних оцінок, метод референтометрія.

Тема 5. Метод групової оцінки особистості як спосіб отримання характеристики людини у конкретній соціальній групі.

Метод тестування, метод експерименту. Тести інтелекту. Тести досягнень. Особистісні тести. Проективні тести. Тести креативності. Вербальні, невербальні та змішані тестові методи. Прийоми безпосереднього оцінювання

за n-бальною шкалою, ранжирування (послідовне розміщення) якостей, попарне їх порівняння.

Змістовий модуль 2. Основні напрями розвитку сучасної соціальної психології.

Тема 6. Біхевіористичні теорії у соціальній психології.

Класична теорія біхевіоризму. Теорія наuczіння Б.Скіннера. Соціально-когнітивна теорія А.Бандури. Основні принципи біхевіористичної теорії та їх різновиди. Наuczіння та моделювання. Стратегія самоконтролю та її роль у модифікації проблемної поведінки.

Тема 7. Психоаналітичний напрямок у соціальній психології.

Соціально-психологічна психоаналітична модель У.Шутца. Соціально-психологічна концепція К. Юнга. Его-психологія Еріка Еріксона. Гуманістична теорія особистості Еріха Фромма. Соціальні типи характеру. Соціокультурна теорія особистості К. Хорні.

Тема 8. Когнітивний напрямок у соціальній психології.

Структуралізм Ж. Піаже. Інформаційний підхід в когнітивному напрямку. Когнітивна соціальна психологія С. Москвичі. Концепція соціальних уявлень.

Тема 9. Гуманістичний напрямок в соціальній психології.

Історичні передумови формування гуманістичної соціальної психології. Концепція А. Маслоу. Теорія ієрархії потреб. Соціально-екологічна теорія У. Бронфенбреннера. Багаторівневість соціального оточення особистості. Мікросистема. Мезосистема. Екзосистема. Макросистема.

Змістовий модуль 3. Соціальна психологія особистості.

Тема 10. Соціально-психологічний аспект дослідження особистості.

Поняття особистості. Специфіка постановки проблеми особистості в соціальній психології. Соціально-психологічна природа особистості. Взаємозв'язок соціального та індивідуального в особистості. Біологічні та соціальні чинники розвитку особистості. Соціально-психологічна структура особистості (за А.В.Петровським, К.К.Платоновим). Соціально-психологічний тип особистості. Соціальна зрілість особистості.

Тема 11. Теорія соціалізації особистості.

Поняття соціалізації особистості. Огляд теоретичних концепцій соціалізації особистості. Етапи соціалізації особистості. Вікові особливості соціалізації особистості. Функції соціалізації. Форми соціалізації. Сфери та інститути соціалізації. Механізми соціалізації. Засоби соціалізації особистості. Моделі соціалізації особистості. Особливості соціалізації особистості в сучасних умовах. Проблема асоціалізації та соціальної дезадаптації особистості.

Тема 12. Статеворольова соціалізація особистості.

Гендер як психологічна і соціальна характеристика чоловіків та жінок, що формується в процесі соціалізації. Провідні чинники гендерної соціалізації. Еволюційний та культуральний підходи. Акценти вивчення гендеру: відмінності та схожості. Вплив культури на гендерні ролі. Постсучасність та диверситивність статевої поведінки. Особливості чоловічої та жіночої психології. Психоаналітичні теорії З.Фрейда та К.-Г.Юнга. Психологічна методика вимірювання маскулінності, фемінності, андрогінності С.Бем.

Психологічні дослідження гендеру. Гендерні відмінності у дослідженнях інтелекту, сприйняття, емоційної сфери, пам'яті. Гендерні особливості соціальної поведінки. Соціальне домінування. Гендерні особливості незалежної поведінки. Вибір партнерів сімейного життя.

Тема 13. Політична соціалізація особистості.

Основні підходи у дослідженні політичної соціалізації. Стадії, форми та компоненти політичної соціалізації.

Тема 14. Військова соціалізація особистості.

Основні підходи щодо дослідження військової соціалізації. Стадійність та компоненти військової соціалізації. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовця. Особливості соціалізації військовослужбовців різних категорій. Армійська субкультура як соціально-психологічний феномен. Соціально-психологічна дезадаптація військовослужбовців, причини та профілактика.

Змістовий модуль 4. Соціально-психологічні закономірності взаємодії та спілкування людей.

Тема 15. Загальні питання проблеми спілкування.

Поняття спілкування у соціальній психології. Загальна характеристика спілкування. Спілкування у структурі соціальних і міжособистісних стосунків. Розвиток спілкування в онтогенезі. Функції спілкування. Структура спілкування. Види спілкування. Форми спілкування: бесіда, нарада, переговори, збори, публічний виступ. Рівні спілкування: макрорівень, мезорівень, мікрорівень. Типи спілкування: менторський, інформативний, конфронтаційний, «натхнення спілкування». Особливості спілкування у сучасному світі.

Тема 16. Комунікативний аспект спілкування.

Основні компоненти комунікативного процесу. Комунікативний простір міжособистісних відносин. Вербальна комунікація. Невербальна комунікація. Ефективність обміну інформацією. Вербальні засоби спілкування. Культура говоріння. Уміння слухання. Види слухання. Зворотний зв'язок. Функції зворотного зв'язку: функція корегування, функція підтримки. Зони міжособистісного простору. Чинники, які впливають на правильне трактування невербальної комунікації. Бар'єри комунікації: семантичні, логічні, фонетичні, характерологічні.

Тема 17. Інтерактивний аспект спілкування.

Спілкування як обмін діями. Проблема інтеракції людей в соціальній психології. Компоненти процесу взаємодії. Види взаємодії. Проблеми кооперації і конфлікту в соціальній психології. Психологічний зміст побудови єдиної стратегії взаємодії між її учасниками.

Тема 18. Соціально-психологічний конфлікт.

Деструктивна та конфліктна взаємодія. Причини та ознаки утрудненого спілкування. Поняття конфлікту. Види конфліктів. Причини конфліктів. Структура конфлікту. Фази та динаміка конфлікту. Стратегії конфліктної взаємодії. Управління конфліктом. Методи розв'язання конфлікту. Профілактика конфліктів.

Тема 19. Перцептивний аспект спілкування.

Поняття та зміст соціальної перцепції. Залежність сприймання від індивідуальних, статево-рольових, вікових, професійних особливостей характеристик суб'єкта сприймання. перцептивні механізми. Каузальна атрибуція. Види і помилки атрибуції. Диспозиційна та ситуативна атрибуція. Атракція як явище взаємного притягування. Апперцепція. Атитюди як стійкі установки в ставленні людей один до одного. Бар'єри сприймання. Ефекти соціальної перцепції. Соціальне сприймання: інтерпретація, приписування.

Змістовий модуль 5. Соціальна психологія спільностей і груп.

Тема 20. Проблема групи в соціальній психології.

Поняття «соціальна група» в соціальній психології. Класифікація соціальних груп. Історія вивчення груп: соціологічний підхід, соціометричний підхід, підхід «групової динаміки». Основні характеристики групи. Двовимірний аналіз (формальні і неформальна) та багатовимірний аналіз групової структури (формальна, соціометрична, комунікативна, рольова, структура влади і впливу).

Тема 21. Проблема малої групи у соціальній психології.

Поняття малої соціальної групи. Історія дослідження малих соціальних груп. Класифікація малих соціальних груп. Теоретичні підходи до дослідження груп у зарубіжній та вітчизняній психології. Структура малої соціальної групи (структурні зв'язки на базі спільної діяльності, структурні зв'язки на базі спілкування; формальна структура малої соціальної групи, неформальна структура малої соціальної групи). Поняття про групову динаміку. Процеси групової динаміки. Утворення і розвиток малої соціальної групи.

Тема 22. Теорія діяльнісного опосередкування міжособистісних стосунків в групі.

Основні стадії групоутворення. Групова згуртованість. Механізми формування групової згуртованості. Групова (міжособистісна) сумісність. Групові норми та нормативна поведінка. Проблема прийняття групового рішення. Феномен групового впливу. Види групового впливу на особистість. Групова більшість та групова меншість. Внутрішньо-групові конфлікти. Психологія міжгрупових відносин. Міжгрупове сприйняття. Міжгрупові конфлікти. Особистість у діяльності і спілкуванні. Міжособистісні стосунки в групах (колективах).

Тема 23. Психологія лідерства.

Проблема управління соціальних груп. Поняття про лідерство та керівництво як персоніфіковані форми управління соціальних груп. Теорії походження лідерства і керівництва. Лідерство та керівництво: єдність і розходження. Функції керівника. Стил керівництва і проблеми ефективності групової діяльності. Характеристика стилів керівництва. Моделі типології лідерства (Б.Д.Паригіна, К.Левіна). Індивідуально-психологічні характеристики керівника як чинник ефективного управління. Здібності керівника.

Тема 24. Психологія великих груп.

Поняття соціальної системи. Типи соціальних систем. Тоталітарна система, умови її виникнення. Авторитарна система. Відчуження від влади як головний феномен свідомості особистості в авторитарній системі. Ліберальна система та її вади. Демократична система. Проблематика психології великих соціальних груп. Психологія класів, соціальних верств. Соціальний характер,

звички, традиції та образ життя. Поняття національного характеру. Національна свідомість.

Вимоги викладача

Вивчення навчальної дисципліни «Соціальна психологія» потребує: виконання тестових завдань, ситуаційних завдань, самостійної роботи тощо; підготовки до практичних занять; робота з статистичними та інформаційними джерелами, опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури. Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; підготовки до практичних занять; вивчення, конспекту лекцій, а також позицій, викладених у підручниках, монографічній та іншій науковій літературі; вивчення практичного досвіду щодо соціально-психологічних проблем, тощо.

Дисципліна передбачає аудиторну роботу у межах лекційних, групових, семінарських та практичних занять. Самостійна робота передбачає добір сфер дослідження, методів, інтерпретація і аналіз отриманих результатів дослідження, підготовку індивідуального навчально-дослідного завдання. Для вивчення теми та правильного виконання (розв'язання) завдань слід брати до уваги методичні рекомендації щодо підготовки до теми (заняття), зазначені у конспекті лекцій з курсу. Рішення ситуаційних (практичних завдань) повинно як за формою, так і за змістом відповідати вимогам (мати всі необхідні складові), що висуваються до вирішення відповідного завдання, свідчити про його самостійність (демонструвати ознаки самостійності виконання здобувачем такої роботи), відсутність ознак повторюваності та плагіату. На семінарських та практичних заняттях присутність здобувачів вищої освіти є обов'язковою, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань теми. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Це ж стосується й студентів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу.

Система практичних занять дає можливість вирішення таких основних завдань:

- оволодіння курсантами методами сучасної психології;
- ознайомлення і практичне оволодіння з найбільш поширеними діагностичними методиками для експериментальних психологічних досліджень;
- прищеплення умінь проводити аналіз та інтерпретацію отриманих результатів, на основі цього робити обґрунтовані та аргументовані висновки;
- виховання у курсантів критичності розуму і творчого підходу до вивчення соціально-психічних явищ;
- поглиблення та закріплення теоретичних знань з курсу соціальної психології;
- підготовка курсантів до написання курсової роботи.

Кожен курсант протягом вивчення курсу соціальної психології повинен виконати весь цикл запланованих практичних робіт. Курсанти, які не ліквідували заборгованості з семінарських та практичних занять до початку екзаменаційної сесії, до здачі екзамену з дисципліни не допускаються.

4. Календарно-тематичний план вивчення дисципліни.

Назва модулів і тем	Форми організації навчання, вид навчальних занять кількість годин						Завдання для самостійної роботи
	денна						
	Лекції	Групові	Семінарські	Практичні	Самостійна робота	Курсова робота	
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Соціальна психологія як науковий феномен.							
Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни "Соціальна психологія".	2	2	2		4		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 2. Історія соціальної психології.	2	2	2		4		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 3. Методологічні основи соціальної психології.	2	2	2		4		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.

Тема 4. Методи спостереження та аналіз документів, тестовий метод.	2			2	2		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 10] Усні доповіді, тестування знань, фронтальне опитування. Виконання завдань відповідно до опитувальників та тестів.
Тема 5. Метод групової оцінки особистості як спосіб отримання характеристики людини у конкретній соціальній групі.	2			2	2		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 10] Усні доповіді, тестування знань, фронтальне опитування. Оформлення таблиць. Виконання завдань відповідно до опитувальників та тестів.
Змістовий модуль 2. Основні напрями розвитку сучасної соціальної психології.							
Тема 6. Біхевіористичні теорії у соціальній психології.	2		2		2		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 7. Психоаналітичний напрямок у соціальній психології.	2	2	2		6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 8. Когнітивний напрямок у соціальній психології.	2	2	2		6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 9. Гуманістичний напрямок в соціальній психології.	2	6	2		6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.

Модульний контроль №1							
Змістовий модуль 3. Соціальна психологія особистості.							
Тема 10. Соціально-психологічний аспект дослідження особистості.	2	2	4		6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 11. Теорія соціалізації особистості.	2	2	4	2	8		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести. Виконання завдань відповідно до опитувальників.
Тема 12. Статеврольова соціалізація особистості.	2	2	4	2	8		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [2; 3; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести. Виконання завдань відповідно до опитувальників.
Тема 13. Політична соціалізація особистості.	2	2	4	2	6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести. Виконання завдань відповідно до опитувальників.
Тема 14. Військова соціалізація особистості.	2	6	4		8		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [4; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.

Модульний контроль №2							
Змістовий модуль 4. Соціально-психологічні закономірності взаємодії та спілкування людей.							
Тема 15. Загальні питання проблеми спілкування.	2		2		2		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 16. Комунікативний аспект спілкування.	2		2	2	6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести. Виконання завдань відповідно до опитувальників.
Тема 17. Інтерактивний аспект спілкування.	2		2	2	6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести. Виконання завдань відповідно до опитувальників.
Тема 18. Соціально-психологічний конфлікт.	2		4	2	6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести. Виконання завдань відповідно до опитувальників.
Тема 19. Перцептивний аспект спілкування.	2	2	4	2	6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести. Виконання завдань відповідно до опитувальників.
Модульний контроль №3							

Змістовий модуль 5. Соціальна психологія спільностей і груп.							
Тема 20. Проблема групи в соціальній психології.	2	2	4		6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 21. Проблема малої групи у соціальній психології.	2	2	4		6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 22. Теорія діяльнісного опосередкування міжособистісних стосунків в групі.	2	2	4		6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 23. Психологія лідерства.	2	2	4		6		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести.
Тема 24. Психологія великих груп.	2	2	4	4	10		Самостійне опрацювання літератури з теми заняття. Рекомендована література: [1; 2; 4; 5; 9; 10] Виконання завдань для самостійної роботи. Поточне опитування (презентація рефератів, доповідей та повідомлень); стандартизовані тести. Виконання завдань відповідно до опитувальників.
Модульний контроль №4							

Курсова робота						18	Пошук інформації з різних джерел та самостійне опрацювання літератури, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій за темою курсової роботи. Вироблення самостійних висновків за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел. Перевірка готовності курсової роботи. Презентація та захист курсової роботи.
Всього	48	42	68	22	132	18	

5. Самостійна робота.

Перелік тем, які здобувач повинен вивчити самостійно (з рекомендованою літературою).

1. Розуміння предмета соціальної психології у вітчизняній, європейській та американській традиції.
2. Структура соціальної психології.
3. Соціальність як соціально-психологічний феномен.
4. Військова складова соціальної психології.
5. Детермінанти соціальної психології.
6. Концепція «інстинктів соціальної поведінки».
7. Етнос як соціально-психологічний феномен.
8. Методологія у соціальній психології.
9. Структура соціально-психологічного дослідження.
10. Проблема валідності в процесі соціально-психологічного дослідження.
11. Специфіка та класифікація соціально-психологічного дослідження.
12. Методи дослідження та їх вибір.
13. Підготовка психолога до застосування методів дослідження.
14. Основні принципи біхевіористичної теорії та їх різновиди.
15. Научіння та моделювання.
16. Соціально-психологічні моделі та концепції.
17. Структурний та інформаційний підходи у когнітивному аспекті соціальної психології.
18. Соціальний контекст когнітивного розвитку.
19. Концепція соціальних уявлень.
20. Історичні передумови формування гуманістичної соціальної психології.
21. Поняття соціального типу і соціального характеру особистості.
22. Проблема типології особистості в соціально-психологічній науці.
23. Типологізація особистості у соціальній психології.
24. Соціальна зрілість особистості.
25. Соціальне та індивідуальне в особистості.
26. Проблема маргінальності особистості та шляхи її подолання.
27. Основні теоретичні напрямки дослідження процесу соціалізації особистості.
28. Стадійність процесу соціалізації.
29. Концепція К. Леонгарда про основні та додаткові риси особистості.
30. Вплив трансформаційних процесів суспільства на соціалізацію особистості.
31. Когнітивна революція і проблема соціалізації.
32. Проблема „військовослужбовець – суспільство” в сучасних дослідженнях соціалізації особистості.
33. Гендерна культура суспільства.
34. Проблема гендерних стереотипів: маскуліність та фемінність.

35. Підготовка психолога до застосування методів дослідження проблем соціалізації особистості.
36. Гендерні норми, їх формування та генезис.
37. Сутність гендерної ідентичності особистості.
38. Гендерна самореалізація.
39. Основні підходи у дослідженні політичної соціалізації.
40. Стадії, форми та компоненти політичної соціалізації.
41. Дослідження гендерних проблем у військовому підрозділі.
42. Стадійний характер економічної соціалізації.
43. Економічна соціалізованість особистості в умовах ринкової економіки.
44. Основні підходи щодо дослідження військової соціалізації.
45. Стадійність та компоненти військової соціалізації.
46. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовця.
47. Особливості соціалізації військовослужбовців різних категорій.
48. Соціально-психологічна дезадаптація військовослужбовців, причини та профілактика.
49. Армійська субкультура та її соціально-психологічні особливості.
50. Діагностика оцінки самоконтролю у спілкуванні та дослідження комунікаційно-організаційних схильностей.
51. Міжособистісна комунікація та її характеристики.
52. Види комунікації та їх особливості.
53. Правила і техніки спілкування.
54. Основні поняття теорії трансактного аналізу.
55. Визначення типу взаємодії.
56. Взаємодія - поняття, види, механізм.
57. Взаємодія у військовій діяльності.
58. Організація взаємодії військовослужбовців підрозділу.
59. Визначення особливостей поведінки особистості у конфліктних ситуаціях.
60. Поняття соціально-психологічного конфлікту.
61. Класифікація конфлікту та його характеристика.
62. Соціальні дилеми. Вирішення соціальних дилем.
63. Методика візуальної психодіагностики.
64. Соціальна перцепція: поняття, об'єкт та суб'єкт.
65. Формування першого враження про людину.
66. Каузальна атрибуція та її фундаментальна помилка.
67. Система групових очікувань (експектацій).
68. Групові норми та цінності. Система санкцій.
69. Психологічні механізми формування формальних та неформальних груп.
70. Основні підходи щодо визначення проблеми групи у соціальній психології.
71. Структура та характеристики групи.
72. Експектації у групових процесах.
73. Особливості групи у військовій організації.
74. Соціально-психологічні дослідження динаміки малих груп.

75. Головні підходи до вивчення малих груп.
76. Характеристики та класифікація малих груп.
77. Соціометричний та соціологічний напрями вивчення малих груп.
78. Діяльнісний підхід та соціально-психологічна проблематика колективу.
79. Військовий колектив та його особливості.
80. Соціально-психологічний клімат у військовому колективі.
81. Зміст та характеристики "групової динаміки".
82. Соціально-психологічні умови виникнення малих груп.
83. Групова згуртованість як вагома характеристика малої групи.
84. Стили лідерства та керівництва, функції та характеристики.
85. Гендерні аспекти лідерства та керівництва.
86. Основні наукові підходи щодо феномену лідерства та керівництва.
87. Характеристики, функції та стилі лідерства та керівництва.
88. Формальне і неформальне лідерство та керівництво.
89. Гендерний феномен керівника.
90. Загальна характеристика великих соціальних груп.
91. Загальні ознаки великих соціальних груп.
92. Методи дослідження психології великих соціальних груп.
93. Лідерство і керівництво у групах.
94. Поняття великих груп та їх класифікація за певними ознаками.
95. Психологія великих соціальних груп і масових явищ.
96. Соціальна психологія міжгрупових відносин.

Література

Базова:

1. Коваленко А.Б., Корнєв М.Н. Соціальна психологія. – К., 2006. – 374с.
2. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688с.
3. Ткалич М. Гендерна психологія: Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене - К: Альма-матер, Академвидав, 2016.- 256с.
4. Ягупов В.В. Військова психологія: Підручник, Київ: Тандем, 2004.- 656 с.

Додаткова:

1. Андреева Г.М. Социальная психология. Учебник для высших учебных заведений. — М.: Аспект Пресс, 1998.— 376 с.
2. Аронсон Э., Уилсон Т., Эйкерт Р. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме. СПб., 2002. С. 556.
3. Майерс Д. Социальная психология. СПб., 1997. - 684 с.
4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник. К: Альма-матер, Академвидав, 2005.- 448 с.

Вказівки до самостійної роботи.

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни.

Завдання самостійної роботи подаються на лекційному занятті та містяться у методичних вказівках до проведення практичних занять та організації самостійної роботи.

Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до семінарських або практичних занять;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних завдань (курсова робота);
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзамену.

Підготовка теоретичних питань до семінарських або практичних занять передбачає опрацювання питань теми семінарського або практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані семінарського або практичного заняття).

- Візьміть у бібліотеці Академії (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).

- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання семінарського або практичного заняття.

- Прочитайте ці розділи.

- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.

- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.

- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.

- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки за прочитаним матеріалом.

- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.

- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки.

- Прочитайте запропоноване першоджерело.

- Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).

- Складіть план (простий або складний).

- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.

- Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.

- Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.

- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).

- Складіть план реферату.

- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.

- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.

- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.

- Оформіть реферат відповідно до вимог.

- На основі реферату підготуйте усну доповідь на семінарське або практичне заняття.

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР) та екзамену має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР або екзамену.

- Підберіть підручники, методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або методичних матеріалах).

- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.

- Визначте рівень знань з кожного питання.

- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до семінарських або практичних занять.

- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача.

Час проведення консультацій зазначений у графіку проведення консультацій (кафедра психології та педагогіки).

Зміст самостійної роботи для здобувачів вищої освіти денної форми навчання:

Змістовий модуль 1. Соціальна психологія як науковий феномен.

Тема 1. Вступ до навчальної дисципліни «Соціальна психологія».

1. Навчальні питання:

- 1.1. Структура соціальної психології та її категоріальний апарат.
- 1.2. Соціальність як соціально-психологічний феномен.
- 1.3. Форми існування соціально-психологічних явищ.
- 1.4. Військова складова соціальної психології.

2. Реферат (повідомлення, доповіді):

- 2.1. Історична дискусія з приводу предмета соціальної психології.
- 2.2. Основні напрямки соціальної психології.
- 2.3. Завдання соціальної психології в руслі вирішення проблем суспільства.
- 2.4. Феномен соціально-психологічної реальності та особливості його прояву.

- 2.5. Аналіз підходів до визначення предмета соціальної психології.
- 2.6. Основні категорії соціальної психології.
- 2.7. Місце і роль соціальної психології в системі наукових знань.
- 2.8. Структура соціальної психології, її принципи категорії та закони.
- 2.9. Зв'язок соціальної психології з іншими науками.
- 2.10. Соціальна психологія і соціологія: проблема взаємодії.
- 2.11. Передумови виникнення соціальної психології.

3. Теоретичні завдання. Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

- 4.1. Сенс історичної дискусії з приводу предмета соціальної психології.
- 4.2. Ставлення соціальних психологів до постмодернізму.
- 4.3. Суміжні дисципліни до соціальної психології.

При підготовці до відповідей за навчальними питаннями звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *соціальна психологія; предмет, завдання та принципи соціальної психології; функції соціальної психіки; фактичний матеріал, отриманий у процесі дослідження; теорії, концепції, принципи, гіпотези, методики, методи, процедури та техніки дослідження. методологічна, феноменологічна та праксіологічна основи соціальної психології; соціальність; соціально-психологічний феномен; прикладна психологія; теоретична психологія.*

Тема 2. Історія соціальної психології.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Теорія психології народів.
- 1.2. Соціально-психологічний феномен етносу.
- 1.3. Концепція "інстинктів соціальної поведінки".

2. Реферат (повідомлення, доповіді):

- 2.1. Передумови виникнення соціальної психології.
- 2.2. Історія формування соціально-психологічних поглядів та ідей.
- 2.3. Детермінанти соціальної психології.
- 2.4. Психологія народів та етнопсихологія.
- 2.5. Соціально-психологічні аспекти етнопсихології.
- 2.6. Структура етнопсихологічних характеристик народу.

2.7. Сучасні теоретичні моделі етносу, етнічності.
2.8. Загальні особливості теорій, які отримали назву "психології народів і мас".

2.9. Соціальні умови, в яких виникла "психологія народів і мас".

2.10. Головні ознаки маси, які визначено Г. Лебоном.

2.11. Сутність концепції наслідування Г. Тарда.

2.12. Положення "психології мас" у концепції З. Фрейда.

2.13. Концепція "інстинктів соціальної поведінки".

3. *Перелік додаткових питань:*

3.1. Які інтелектуальні та наукові підґрунтя мала "психології мас"?

3.2. В чому полягає сутність теорії натовпу Г. Лебона?

3.3. Які чинники суспільного руху виокремлює Г. Лебон?

3.4. Чим зумовлена ідея аномальності натовпу в концепції "психології мас"?

3.5. В чому полягає механізм законів наслідування в концепції Г. Тарда?

3.6. Проаналізуйте проблему взаємовідносин індивідів (маси) і лідера (вождя) З. Фрейда.

3.7. Які обставини змусили С. Московічі у 80-х роках ХХ ст. взятись за аналітичний аналіз ідеї наслідування?

3.8. Яка ідея покладена в основу "психології народів"?

3.9. Назвіть три галузі, які визначено В. Вундтом в якості основного предмета вивчення психології народів.

3.10. Відмітьте основні позиції, за якими можна охарактеризувати позитивний внесок в науку, що зроблено теоріями "психології народів і мас".

3.11. Розкрийте сутність концепції "інстинктів соціальної поведінки" У. Мак-Дугалла. Що її зближує з теоріями "психології народів і мас"?

4. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

4.1. Етнос як соціально-психологічний феномен.

4.2. Теоретична складова етносу та етнічного фактору.

4.3. Дослідження етнічного фактору та етносоціального буття.

При підготовці до відповідей за навчальними питаннями звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *етнос, етнічність, етнічна спільнота, етноутворювальні чинники, етнічна група.*

Тема 3. Методологічні основи соціальної психології.

1. Навчальні питання:

1.1. Методологія у соціальній психології.

1.2. Організація соціально-психологічного дослідження.

1.3. Структура соціально-психологічного дослідження.

2. Реферат (повідомлення, доповіді):

2.1. Основні методи соціально-психологічного дослідження.

2.2. Особливості постановки запитань у соціально-психологічних дослідженнях.

2.3. Методологічні та методичні основи вітчизняної соціальної психології.

2.4. Методи вивчення соціально-психологічної реальності (за Б.Г.Ананьєвим).

2.5. Методи активного соціально-психологічного навчання (за Ю.М.Ємельяновим).

3. *Перелік додаткових питань:*

3.1. Назвіть основні методи соціально-психологічного дослідження?

3.2. Які особливості проведення опитування?

3.3. Що таке кореляційне дослідження?

3.4. Якою є етика проведення експерименту?

3.5. Що являє собою програма соціально-психологічного дослідження?

3.6. Яким вимогам повинна відповідати інформація, отримана в ході дослідження?

4. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

4.1. Назвіть специфічні особливості прикладних соціально-психологічних досліджень.

4.2. У чому полягає нормативно-правова регламентація соціально-психологічних досліджень?

4.3. Охарактеризуйте етичні аспекти соціально-психологічних досліджень.

При підготовці до відповідей за навчальними питаннями звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: загальна методологія; часткова (спеціальна) методологія; методика; спостереження; експеримент; польовий експеримент; лабораторний експеримент; метод вивчення документів; контент-аналіз; бесіда; інтерв'ю; анкетування; відкрите запитання; закрите запитання; пряме запитання; непряме запитання; головні запитання; контрольні запитання, методи активного соціально-психологічного навчання, дискусійні методи, ігрові методи, соціально- психологічний тренінг.

Тема 4. Методи спостереження та аналіз документів, тестовий метод.

1. *Навчальні питання:*

1.1. Застосування методу спостереження в соціальній психології.

1.2. Метод контент - аналізу та його результати.

Завдання 1. Проведення включеного та невключеного природного спостереження.

Студенти розробляють план дослідження: мету, об'єкт, предмет дослідження та гіпотезу. Виходячи з мети та предмету дослідження, студенти по черзі розігрують звичайні побутові ситуації. Фіксують вербальні та невербальні одиниці спостереження.

Завдання 2. Підготовка та проведення експериментального дослідження.

Курсантам пропонується ряд вправ на виявлення переважного типу мислення: правопівкульне чи лівопівкульне. Формуються дві групи за типом мислення. Визначаються проблемні ситуації, які потрібно вирішити шляхом групової дискусії. У підгрупах шляхом «мозкового штурму», продукують шляхи рішення проблемної ситуації, приділяючи при цьому увагу пропрацьованості рішень.

Гіпотеза: при вирішенні нестандартних проблемних ситуацій, група із правопівкульним типом мислення більш продуктивна та творча, але досліджувані із лівопівкульним типом мислення дають більш ґрунтовні, пропрацьовані відповіді.

Об'єкт дослідження: мала група.

Предмет дослідження: продуктивність мисленнєвих процесів у групі.

Проводиться аналіз та інтерпретація результатів. Підтвердження чи спростування гіпотези.

Завдання 3. Дослідження образів сучасних чоловіків і жінок у курсантів методом контент-аналізу.

Метою даного дослідження є виявлення особливостей сприйняття курсантами сучасного чоловіка і сучасної жінки і проведення порівняльного аналізу їх образів.

На початку завдання курсантів просять швидко, не замислюючись, написати 10 коротких відповідей на питання :

1 . Сучасний чоловік – який він ?

2 . Сучасна жінка – яка вона ?

Час на відповіді – 10 хв.

Курсантам пропонується застосувати процедуру контент - аналізу для аналізу різних текстів. Курсанти можуть самостійно сформулювати тему дослідження, виходячи зі своїх власних інтересів. В якості прикладів можна навести наступні:

1. Гендерні стереотипи в телевізійній рекламі.

2. Етнічні стереотипи в новинах телевізійних програм.

3. Маскулінність та фемінність в текстах сучасних пісень.

Тема 5. Метод групової оцінки особистості як спосіб отримання характеристики людини у конкретній соціальній групі.

1. *Навчальні питання:*

1.1. Соціометричний метод, його види і можливості.

1.2. Методика проведення соціометричного опитування.

2. *Перелік додаткових питань:*

2.1. Що таке соціометрія?

2.2. З якою метою застосовують соціометричну методику у підрозділі?

2.3. Які особливості застосування непараметричної соціометрії?

2.4. У яких випадках необхідно застосовувати параметричну соціометрію?

2.5. Які позитивні сторони та недоліки застосування параметричної та непараметричної соціометрії?

2.6. Алгоритм дії офіцера-психолога під час проведення соціометрії?

2.7. Алгоритм дії офіцера-психолога після проведення соціометричних досліджень?

Для активізації роботи курсантів в аудиторії формуються додаткові уточнюючі запитання, проблемні ситуації, приклади, які сприяють розвитку дискусії, більш поглибленому засвоєнню матеріалу.

Основні поняття: *методи дослідження; соціометрія; соціометричне опитування; непараметричне та параметричне*

Змістовий модуль 2. Основні напрями розвитку сучасної соціальної психології.

Тема 6. Біхевіористичні теорії у соціальній психології.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Основні принципи біхевіористичної теорії та їх різновиди.
- 1.2. Научіння та моделювання.
- 1.3. Стратегія самоконтролю та її роль у модифікації проблемної поведінки.

2. Реферат (повідомлення, доповіді):

- 2.1. Біхевіористичний напрям: класичні та неокласичні теорії.
- 2.2. Теорія оперантного научіння (Б.Скіннера)
- 2.3. Соціально-когнітивна теорія (А. Бандури).
- 2.4. Агресія в теорії соціального научіння А.Бандури
- 2.5. Дослідження самооефективності А.Бандури та Г. Маркуса.
- 2.6. Основні принципи соціально-когнітивної теорії.
- 2.7. Научіння через моделювання.
- 2.8. Стратегія самоконтролю для модифікації проблемної поведінки.

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

- 3.1. Чому соціальний біхевіоризм називають "прикладним гуманізмом"?
- 3.2. Розкрийте поняття "самоконтролю" в соціально-когнітивній теорії.
- 3.3. Зіставте соціально-когнітивну точку зору А.Бандури з поглядами Б.Скіннера на людину.
- 3.4. Що таке "модифікація поведінки"?

При підготовці до відповідей за навчальними питаннями звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *біхевіоризм, соціальний біхевіоризм, класичне зумовлювання, оперантне зумовлювання, соціально-когнітивні теорії, десенсібілізація, радикальний біхевіоризм, необіхевіоризм, респондентна поведінка, оперантна поведінка, жетонна система, "ящик Скіннера", підкріплення, позитивне підкріплення, негативне підкріплення, вікарне научіння, модифікація поведінки, зовнішнє підкріплення, научіння через моделювання, стратегії самоконтролю.*

Тема 7. Психоаналітичний напрямок у соціальній психології.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Психоаналітична модель В.Шутца та концепція К.Юнга.
- 1.2. Соціотипологізація характеру особистості.
- 1.3. Соціокультурна концепція К.Хорні.

2. Реферат (повідомлення, доповіді):

- 2.1. Характеристика теорії психосексуального розвитку З. Фрейда.
- 2.2. Соціально-психологічна теорія В.Шутца.
- 2.3. Різниця між особистим і колективним безсвідомим в теорії К.Юнга.
- 2.4. Теорія розвитку Е.Еріксона.
- 2.5. Соціокультурна теорія особистості К. Хорні.

2.6. Відмінності у поглядах Е.Еріксона, Е.Фромма і К.Хорні з питання впливу подій раннього дитинства на формування структури особистості дорослого.

3. Теоретичні завдання. Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Дайте характеристику теорії психосексуального розвитку З. Фрейда.

3.2. Чи погоджуєтесь Ви з З.Фрейдом в тім, що статевий потяг і агресія це два основних мотиви, які лежать в основі людської поведінки?

3.3. Перелічіть конфлікти розвитку, які, згідно теорії Е.Еріксона, стають критичними в певних точках життєвого циклу.

3.4. Опишіть концепцію архетипів К.Юнга. Який архетип він пов'язував з дослідженням самореалізації у зрілості?

3.5. Розкрийте сутність соціокультурної теорії особистості К. Хорні.

При підготовці до відповідей за навчальними питаннями звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *психоаналіз, інстинкти, лібідо, его, суперего, ід, свідоме, підсвідоме, безсвідоме, зверх-Я, захисні механізми, психосексуальні стадії, ідентичність, аналітична психологія, архетипи, базальна тривога, колективне безсвідоме, вісім вікових періодів людини, відчуження, ідентифікація, індивідуальна психологія, комплекс перевершеності, комплекс неповноцінності, криза ідентичності, особисте безсвідоме, психосексуальний розвиток, психосоціальний розвиток, принцип реальності, принцип задоволення, позитивна свобода, сублімація, самість, соціокультурна теорія особистості, его-психологія.*

Тема 8. Когнітивний напрямок у соціальній психології.

1. Навчальні питання:

1.1. Структурний та інформаційний підходи у когнітивному аспекті соціальної психології.

1.2. Соціальний контекст когнітивного розвитку.

1.3. Концепція соціальних уявлень.

2. Реферат (повідомлення, доповіді):

2.1. Соціологічна концепція Е. Дюркгейма.

2.2. Внесок Л.С. Виготського і Ж. Піаже в когнітивні теорії формування особистості.

2.3. Теорія розвитку моральності Л. Колберга.

2.4. Основні ідеї когнітивної концепції Дж. Брунера.

2.5. Функції "соціальних уявлень (репрезентацій)".

2.6. Зовнішні і внутрішні процеси, що характеризують зміни у розвитку наукової теорії (за С. Московічі).

2.7. Дослідження соціальних уявлень, що зроблені емпіричними методами.

2.8. "Ідентифікаційна матриця" С. Московічі.

2.9. Когнітивістські теорії відповідності. Теорія соціальних уявлень С. Московічі.

2.10. Порівняльний аналіз американського та європейського підходів та можливість їх інтеграції.

3. Теоретичні завдання. Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Чим відрізняється теорія розвитку моральності Л. Колберга від теорії Ж. Піаже?

3.2. Які дві групи факторів виділяє С Московічі, визначаючи особливості формування наукових знань?

3.3. Як Ви розумієте те, що "соціальні уявлення" є категорією науки, а також феноменом реальності?

3.4. Чи є різниця між розумінням "здорового глузду" як явища соціальної психології і "версією здорового глузду" С. Московічі?

При підготовці до відповідей за навчальними питаннями звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *когнітивна психологія, когніції, когнітивна схема, категоризація, адаптація, акомодация, асиміляція, стадії когнітивного росту, соціальні уявлення, колективна свідомість, "дивне і незнайоме", здоровий глузд, масова свідомість, буденна свідомість, смислова трансформація образу, перцептивне в уявленні, концептуальне в уявленні, сучасна версія здорового глузду, об'єктивізація, персоніфікація, фігурація, натуралізація, якоріння (зачеплення), ідентифікаційна матриця.*

Тема 9. Гуманістичний напрямок в соціальній психології.

1. Навчальні питання:

1.1. Гуманістична проблематика соціальної психології.

1.2. Ієрархія потреб як соціально-психологічна проблема.

1.3. Соціальне оточення особистості та його багаторівневність.

2. Реферат (повідомлення, доповіді):

2.1. Історичні передумови формування гуманістичної соціальної психології.

2.2. Концепція А. Маслоу.

2.3. Теорія ієрархії потреб.

2.4. Самоактуалізація особистості.

2.5. Феноменологічний підхід К.Роджерса до розладів поведінки.

2.5. Соціально-екологічна теорія У. Бронфенбреннера.

2.6. Багаторівневність соціального оточення особистості.

2.7. Взаємозв'язок між мікросистемою, мезосистемою, екзосистемою і макросистемою.

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Назвіть деякі з основних характеристик самоактуалізованих людей. Як Маслоу виділив ці характеристики?

3.2. Як Ви розумієте взаємозв'язок між мікросистемою, мезосистемою, екзосистемою і макросистемою?

3.3. На якому рівні соціального середовища індивіди здійснюють безпосередні взаємовідносини?

При підготовці до відповідей за навчальними питаннями звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *дефіцитарні мотиви, гуманістична психологія, ієрархія потреб, вимірювання особистісної орієнтації, мотиви росту, потреба в безпеці і захисті, потреба в належності, потреба в самоповазі, самоактуалізація, становлення, феноменологічний напрямок, фізіологічні потреби, екзистенціальна філософія, відкритість переживанню, потреба в*

позитивній увазі, відповідність, тенденція актуалізації, терапія, що центрована на людині, феноменологічне поле, екзистенціальний спосіб життя, емпірична свобода; соціально-економічна модель, реципрокний процес, модель екологічних систем, мікросистема, мезосистема, екзосистема, макросистема, рівень життєвого середовища.

Змістовий модуль 3. Соціальна психологія особистості.

Тема 10. Соціально-психологічний аспект дослідження особистості.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Типологізація особистості у соціальній психології.
- 1.2. Соціальна зрілість особистості.
- 1.3. Соціальне та індивідуальне в особистості.
- 1.4. Проблема маргінальності особистості та шляхи її подолання.

2. Реферат (доповіді, повідомлення):

- 2.1. Поняття особистості. Специфіка соціально-психологічного підходу до вивчення особистості.
  - 2.2. Роль біологічних і соціальних факторів у формуванні особистості.
  - 2.3. Соціально-психологічна структура особистості.
  - 2.4. Проблема соціальної зрілості особистості.
  - 2.5. Специфіка постановки проблеми особистості в соціальній психології на відміну від загальної психології й соціології.
  - 2.6. Поняття соціально-психологічних властивостей (якостей) особистості.
  - 2.7. Класифікація соціально-психологічних властивостей (якостей) особистості.
  - 2.8. Ціннісні орієнтації як головна соціально-психологічна характеристика особистості.
  - 2.9. Когнітивна складність і когнітивний стиль особистості.
  - 2.10. Поняття соціально-психологічної компетентності та соціально-психологічного потенціалу особистості.
  - 2.11. Проблема типології особистості в соціально-психологічній науці.
  - 2.12. Поняття «соціально-історичного способу життя» як базове для розгляду соціально-психологічної типології особистості.
  - 2.13. Характеристика соціально-психологічних типів особистості у вітчизняній і закордонній психології.
  - 2.14. Соціально-психологічний тренінг як спосіб розвитку соціально-психологічних властивостей особистості.
  - 2.15. Поняття психологічного типу (К. Юнг).
  - 2.16. Поняття «соціально-історичного способу життя» як базове для розгляду соціально-психологічної типології особистості (А.Г. Асмолов).
  - 2.17. Характеристика соціально-психологічних типів особистості в закордонній і вітчизняній психології.
  - 2.18. Е. Фромм про «соціальний характер» та його типологію.
  - 2.19. Поняття соціальної маргінальності.
  - 2.20. Американська та європейська традиції дослідження маргінальності.
- ##### 3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:
- 3.1. Поняття особистості у соціальній психології.
  - 3.2. Розмежування понять „індивід”, „суб’єкт”, „індивідуальність” та

„особистість” у соціальній психології.

3.3. Соціально-психологічна структура особистості.

3.4. Соціально-психологічні теорії особистості.

3.5. Поняття „соціалізації особистості” у соціальній психології, його загальна характеристика.

3.6. Основні інститути та етапи соціалізації сучасної особистості.

3.7. Механізми соціального розвитку особистості.

3.8. Стереотипи розуміння соціального розвитку людини.

3.9. Моделі соціального розвитку особистості.

3.10. Соціальний розвиток людини.

3.11. Соціально-психологічні регулятори поведінки людини.

3.12. Механізми соціального розвитку.

3.13. Формування соціально значимих рис особистості.

3.14. Зрілість особистості.

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *філогенез, онтогенез, індивід, суб'єкт, індивідуальність, особистість, адаптація, соціалізація, ресоціалізація, індивідуалізація, інтеграція, інститут соціалізації, первинна соціалізація, вторинна соціалізація, позиція особистості, престиж, роль, статус, авторитет.*

Тема 11. Теорія соціалізації особистості.

1. Навчальні питання:

1.1. Вплив трансформаційних процесів суспільства на соціалізацію особистості.

1.2. Когнітивна революція і проблема соціалізації.

1.3. Проблема „військовослужбовець – суспільство” в сучасних дослідженнях соціалізації особистості.

2. Реферат (повідомлення, доповіді):

2.1. Сутність соціалізації та форми реалізації процесу соціалізації.

2.2. Основні сфери та стадії соціалізації.

2.3. Класифікація стадій соціалізації з огляду на участь у трудовій діяльності Г. Андреевої.

2.4. Інститути соціалізації.

2.5. Соціально-психологічних механізми соціалізації у психологічній науці

2.6. Сучасна концепція соціалізації американського психолога А.Бандури.

2.7. Сучасна концепція соціалізації французького соціолога і юриста Г.Тарда.

2.8. Сучасна концепція соціалізації американського соціолога Т.Парсонса.

2.9. Соціалізація підлітків.

2.10. Соціалізація старшокласників.

2.11. Соціалізація студентської молоді.

2.12. Соціалізація особистості у зрілому віці.

2.13. Вікові кризи життя і процес соціалізації індивіда.

2.14. Психосоціальні кризи людини (за Е. Еріксоном).

- 2.15. Асоціальні прояви особистості.
- 2.16. Сутність соціальної установки.
- 2.17. Структура соціальної установки (за М. Смітом).
- 2.18. Система диспозиційних утворень, які регулюють поведінку і діяльність людини (за В. Ядовим).

2.19. Соціальна установка і реальна поведінка.

2.20. Соціалізація військовослужбовців.

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Поясніть причини "другого народження" теорії соціалізації.

3.2. Як пов'язані трансформаційні процеси нашого суспільства з новими підходами і тенденціями в теорії соціалізації?

3.3. В чому Ви вбачаєте нові підходи і тенденції в сучасній теорії соціалізації?

3.4. В чому полягає різниця між традиційним і сучасним підходом до вирішення проблем соціалізації особистості?

3.5. Назвіть основні теоретичні джерела нових підходів в теорії соціалізації.

3.6. Як вплинула когнітивна революція 70-х рр. на розвиток теорії соціалізації?

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *трансформаційні процеси в суспільстві, рівні соціальної трансформації, соціальна лабільність, персональна ідентичність, інтерпретаційна парадигма, когнітивна соціальна психологія, ситуаціонізм, когнітивна революція, конструктивізм, концепція напружених систем, світ дитини, "пелюшковий детермінізм", дитяча субкультура, основні фактори соціалізації військовослужбовців, військова праця, збройні сили, функції військової організації, нормативна інтеграція, міжособистісна інтеграція, структура соціалізації військовослужбовців, груповий (колективний) досвід, модель підпорядкування і модель інтересу, соціальна адаптація та інтеріоризація, десоціалізація і ресоціалізація військовослужбовців, первинна та вторинна соціалізація, правосвідомість військовослужбовців: повсякденна, професійна, наукова і компетентна.*

Тема 12. Статеворольова соціалізація особистості.

1. Навчальні питання:

1.1. Гендерні норми, їх формування та генезис.

1.2. Проблема гендерних стереотипів: маскуліність та фемінність.

1.3. Сутність гендерної ідентичності особистості.

1.4. Гендерна самореалізація.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

2.1. Гендерний вимір сімейної політики: поза межами ринку.

2.2. Принцип гендерної рівності в економічній сфері.

2.3. Питання гендерної рівності у стратегіях міжнародних та європейських інституцій.

2.4. Правове регулювання рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні та проблеми його застосування.

- 2.5. Залученість жінок у політику: країни ЄС і Україна.
- 2.6. Феноменологія гендерної ідентичності.
- 2.7. Характеристика особистісних властивостей в структурі особистості.
- 2.8. Концептуалізація гендерної диференціації властивостей особистості.
- 2.9. Статеву-гендерна диференціація особистісних властивостей військовослужбовців.
- 2.10. Теоретична модель статево-гендерної диференціації особистісних властивостей військовослужбовців.
- 2.11. Дослідження психологічних особливостей жінок та чоловіків з різною гендерно-рольовою ідентичністю.
- 2.12. Діагностика особливостей міжособистісних стосунків військовослужбовців.

2.13. Вивчення спрямованості особистості військовослужбовця.

2.14. Гендерний аспект у військовій сфері.

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Як еволюційний та культуральний підходи пояснюють подібність та відмінність чоловічої та жіночої поведінки ?

3.2. Який зміст соціально-рольової теорії (Е.Іглі) гендерних відмінностей?

3.3. Які закономірності функціонування статевої психіки в теоріях З.Фрейда та К.-Г.Юнга?

3.4. Хто є автором психологічної методики вимірювання маскуліності, фемінності, андрогінності?

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *гендер, гендерна асиметрія, гендерне бюджетування, гендерна політика, гендерна рівність, гендерна сегрегація, гендерна система суспільства, гендерні стереотипи, гендерні квоти, комплексний гендерний підхід, концепція сталого розвитку, рівні можливості жінок і чоловіків.*

Тема 13. Політична соціалізація особистості.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Напрямки та підходи у дослідженні політичної соціалізації
- 1.2. Стадії політичної соціалізації та її агенти
- 1.3. Форми та компоненти політичної соціалізації
- 1.4. Стадійний характер економічної соціалізації.
- 1.5. Економічна соціалізованість особистості в умовах ринкової економіки.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

- 2.1. Напрямки та підходи в дослідженні політичної соціалізації.
- 2.2. Стадії процесу політичної соціалізації та його агенти.
- 2.3. Форми політичної соціалізації.
- 2.4. Когнітивний, афективний та конативний компоненти політичної соціалізації.
- 2.5. Характеристика «політичності» та «аполітичності» особистості в сучасному суспільстві.
- 2.6. Характеристика підходів сучасної теорії політичної соціалізації.

- 2.7. Визначення поняття "економічна соціалізація" і його складників.
- 2.8. Складники процесу соціалізації за О.В. Козловою.
- 2.9. Гроші та їх соціалізуюча функція для дітей та молоді.
- 2.10. Грошові типи особистості.
- 2.11. Етапи формування уявлення про гроші в дітей.
- 2.12. Стадійний характер економічної соціалізації та її аналіз.
- 2.13. Характеристика стадійності економічної соціалізації в дитинстві за визначенням О.В. Козлової.
- 2.14. Підприємливість як міра економічної соціалізованості особистості в умовах ринкової економіки.

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

- 3.1. Проаналізувати поняття «зріла політична ідентичність».
  - 3.2. Що означає стратегія держави з політичного виховання громадян?
  - 3.3. Наскільки можливе та корисне залучення учнів загальноосвітніх шкіл до політики.
  - 3.4. Розуміння економічної соціалізації як взаємодії поколінь (показати роль і місце кожної вікової когорти в цьому процесі).
  - 3.5. Визначити та проаналізувати, наскільки підприємливість є вродженою властивістю особистості чи набутою.
  - 3.6. Проаналізувати, як гроші впливають на психіку людини.
- При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *політична соціалізація, політичне виховання, політична ідентичність, політичність, аполітичність, політичний розвиток особистості, політична ідентифікація, політична персоналізація, політична ідеалізація, стадії політичної соціалізації, форми політичної соціалізації, агенти політичної соціалізації, політичні інститути, політична стратегія, деполітизація, департизація, деідеологізація, компоненти структури процесу політичної соціалізації, когнітивний компонент політичної соціалізації, афективний компонент політичної соціалізації, конативний компонент політичної соціалізації, рівні політичної ідентифікації особистості, політичний інтерес, політична поінформованість, соціально-політичний простір країни, мотиви політичної діяльності, політичні потреби особистості.*

Економічна соціалізація, економічне виховання, когнітивний компонент економічної соціалізації, афективний компонент економічної соціалізації, конативний компонент економічної соціалізації, споживацька поведінка, трудова поведінка, складові процесу економічної соціалізації, стадії економічної соціалізації, первинна стадія економічної соціалізації, психологія грошей, грошові типи особистості, особистісне ставлення до грошей, етапи формування уявлення про гроші, "кишенькові гроші", онтогенетичний аспект дослідження процесу економічної соціалізації, економічна соціалізація як взаємодія поколінь, підприємництво, підприємець, підприємливість, модель підприємницької діяльності, підприємницька активність.

Тема 14. Військова соціалізація особистості.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Військова соціалізація особистості, поняття, стадії та компоненти.
  - 1.2. Соціалізація військовослужбовця строкової служби: особливості процесу.
  - 1.3. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців.
  - 1.4. Соціально-психологічна дезадаптація військовослужбовців, причини та профілактика.
  - 1.5. Армійська субкультура та її соціально психологічні особливості.
  2. *Реферати (доповіді, повідомлення):*
    - 2.1. Основні підходи щодо дослідження військової соціалізації.
    - 2.2. Стадійність та компоненти військової соціалізації.
    - 2.3. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовця.
    - 2.4. Соціально-психологічна дезадаптація військовослужбовців, причини та профілактика.
    - 2.5. Армійська субкультура та її соціально психологічні особливості.
    - 2.6. Форми дезадаптивної поведінки військовослужбовця: девіантна, деліквентна та аутоагресивна поведінка.
  3. *Теоретичні завдання. Дайте обґрунтовану відповідь на питання:*
    - 3.1. Основні підходи щодо дослідження військової соціалізації.
    - 3.2. Стадійність та компоненти військової соціалізації.
    - 3.3. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовця.
- При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *основні фактори соціалізації військовослужбовців, військова праця, Збройні сили, функції військової організації, нормативна інтеграція, міжособистісна інтеграція, структура соціалізації військовослужбовців, груповий (колективний) досвід, модель підпорядкування і модель інтересу, соціальна адаптація та інтеріоризація, десоціалізація і ресоціалізація військовослужбовців, первинна та вторинна соціалізація, правосвідомість військовослужбовців: повсякденна, професійна, наукова і компетентна; військове середовище; соціальне середовище; соціалізація військовослужбовця; референтна депривація; девіантна, деліквентна та аутоагресивна поведінка.*

Змістовий модуль 4. Соціально-психологічні закономірності взаємодії та спілкування людей.

Тема 15. Загальні питання проблеми спілкування.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Спілкування, структура та функції.
- 1.2. Спілкування як форма існування і виявлення людської сутності.
- 1.3. Афіліація як потреба в спілкуванні.
- 1.4. Особливості спілкування військовослужбовців.
2. *Реферати (доповіді, повідомлення):*
  - 2.1. Спілкування як обмін інформацією.
  - 2.2. Поняття про комунікацію та її різновиди.
  - 2.3. Вербальні засоби комунікації (мова та мовлення; функції мови).
  - 2.4. Невербальні засоби комунікації (оптико-кінетична, паралінгвістична, екстралінгвістичні системи).

2.5. Бар'єри спілкування: причини їх появи та засоби подолання.

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Які основні елементи змісту спілкування?

3.2. Який сенс поняття «стиль і манера спілкування»?

3.3. У якому співвідношенні між собою перебувають спілкування, діяльність і поведінка?

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *суспільні стосунки, міжособові стосунки, соціальна роль, спілкування, міжособистісне спілкування, матеріальне спілкування, духовне спілкування, пряме спілкування, масове спілкування, функції спілкування, комунікативна сторона спілкування; інтерактивна сторона спілкування; перцептивна сторона спілкування.*

Тема 16. Комунікативний аспект спілкування.

1. Навчальні питання:

1.1. Міжособистісна комунікація та її характеристики.

1.2. Види комунікації та їх особливості.

1.3. Правила і техніки спілкування.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

2.1. Спілкування як обмін інформацією.

2.2. Поняття про комунікацію та її різновиди.

2.3. Вербальні засоби комунікації (мова та мовлення; функції мови).

2.4. Невербальні засоби комунікації (оптико-кінетична, паралінгвістична, екстралінгвістичні системи).

2.5. Бар'єри спілкування: причини їх появи та засоби подолання.

3. Теоретичні завдання. Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Спілкування як сприймання людьми один одного. Специфіка дослідження соціальної перцепції.

3.2. Механізми міжособистісного сприймання.

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *суспільні стосунки; міжособові стосунки; соціальна роль; спілкування; міжособистісне спілкування; матеріальне спілкування; духовне спілкування; масове спілкування; комунікативна сторона спілкування; інтерактивна сторона спілкування; перцептивна сторона спілкування; комунікатор; реципієнт; активація; дестабілізація; інтердикція; аксіальна комунікація; ретіальна комунікація; фасцинація; комунікативний бар'єр; мова; мовлення.*

Тема 17. Інтерактивний аспект спілкування.

1. Навчальні питання:

1.1. Взаємодія - поняття, види, механізм.

1.2. Взаємодія у військовій діяльності.

1.3. Організація взаємодії військовослужбовців підрозділу.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

2.1. Характеристика біхевіористського підходу до трактування міжособистісної взаємодії.

2.2. Основні положення теорії «діадичної взаємодії» Тибо й Келлі.

2.3. "Матриця результату" як методичний прийом для пояснення взаємодії.

2.4. Можливість використання математичного апарата теорії ігор для аналізу стратегії партнерів ("дилема в'язня").

2.5. Практична значущість теорій діадичної взаємодії.

2.6. Форми колективної, групової свідомості військовослужбовців.

2.7. Механізми взаємодії військовослужбовців і вплив на них групової та суспільної свідомості.

2.8. Соціально-психологічна поведінка і діяльність військовослужбовців.

3. Теоретичні завдання. Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Які найважливіші механізми соціальної взаємодії?

3.2. Яка основна закономірність мотиваційно-цільової взаємодії командирів в проблемній міжособистісній ситуації?

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *взаємодія; співробітництво; суперництво; взаємодії у військовій психології; теоретико-методологічний аналіз військово-соціальної взаємодії; вивчення процесу спілкування військовослужбовців; комплексне дослідження конфліктів між військовослужбовцями; соціально-психологічний аналіз спільної діяльності військовослужбовців; спонукальний; когнітивний; регулятивний; емоційний процес.*

Тема 18. Соціально-психологічний конфлікт.

1. Навчальні питання:

1.1. Поняття соціально-психологічного конфлікту.

1.2. Класифікація конфлікту та їх характеристика.

1.3. Соціальні дилеми. Вирішення соціальних дилем.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

2.1. Сучасні соціальні дилеми.

2.2. Стратегії примирення : контакт, співпраця, комунікація.

2.3. Об'єднання груп: загальна зовнішня загроза та екстраординарні цілі.

2.4. Стратегії примирення.

3. Теоретичні завдання. Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Що таке конфлікт, і які його типи?

3.2. Як в лабораторіях моделюються суспільні дилеми?

3.3. Які пропонуються соціально-психологічні способи розв'язання соціальних дилем?

3.4. Що є джерелом конфлікту, згідно експерименту М.Шерифа?

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *об'єктивна конфліктна ситуація, інцидент, сторони конфлікту, об'єкт конфлікту, суб'єктивний образ конфліктної*

ситуації, стадії розвитку конфлікту, розв'язання конфлікту, деструктивний конфлікт, конструктивний конфлікт, соціальні дилеми, "дилема в'язня", "трагедія громадських вигонів", гра "Гайки".

Тема 19. Перцептивний аспект спілкування.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Соціальна перцепція: поняття, об'єкт та суб'єкт.
- 1.2. Формування першого враження про людину.
- 1.3. Каузальна атрибуція та її фундаментальна помилка.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

2.1. Спілкування як сприймання людьми один одного. Специфіка дослідження соціальної перцепції.

- 2.2. Механізми міжособистісного сприймання.
- 2.3. Явище каузальної атрибуції.
- 2.4. Зміст та ефекти міжособистісного сприймання.

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Чим соціальна перцепція відрізняється від перцепції, яку Ви вивчали у курсі загальної психології?

3.2. Розкрийте зміст понять міжособистісної перцепції.

3.3. У чому складність проблеми точності міжособистісної перцепції?

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *інтерактивна сторона спілкування, перцептивна сторона спілкування, кооперація, конкуренція, конфронтація, асертивна поведінка, ідентифікація, рефлексія, емпатія, каузальна атрибуція, фундаментальна помилка атрибуції, установка, теорія когнітивного дисонансу, теорія само сприймання, ефект ореолу, ефект первинності, ефект новизни, стереотип, атракція.*

Змістовий модуль 5. Соціальна психологія спільностей і груп.

Тема 20. Проблема групи в соціальній психології.

1. Навчальні питання:

1.1. Основні підходи щодо визначення проблеми групи у соціальній психології.

- 1.2. Структура та характеристики групи.
- 1.3. Експектації у групових процесах.
- 1.4. Особливості групи у військовій організації.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

2.1. Характеристика композиції (складу) групи

2.2. Природні групи: великі та малі, їх загальна характеристика.

2.3. Психологічна структура групи.

2.4. Експектації у групових процесах.

2.5. Основні підходи щодо визначення проблеми групи у соціальній психології.

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Чому проблема групи центральна проблема соціальної психології?

3.2. Які важливі моменти виділяє А.І. Донцов, що пов'язані з еволюцією слова "група" і перетворенням його в наукове поняття?

3.3. Чому система групових очікувань (експектацій) є важливим компонентом характеристики місця індивіда в групі?

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *соціальна група, несоціальна група, сумісна діяльність, самокатегоризація, композиція групи, склад групи, структура групи, групові процеси, групові норми, санкції, інструментальна діяльність, експресивна діяльність, вертикальна структура групи, горизонтальна структура групи, групові експектації.*

Тема 21. Проблема малої групи у соціальній психології.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Головні підходи до вивчення малих груп.
- 1.2. Характеристики та класифікація малих груп.
- 1.3. Соціометричний та соціологічний напрями вивчення малих груп.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

- 2.1. Поняття малої групи та її атрибутивні ознаки.
- 2.2. Соціометричний напрямок у дослідженні малої групи (Дж. Морено).
- 2.3. Соціологічний напрямок у дослідженні малої групи (Е. Мейо).
- 2.4. Дослідження в школі "групової динаміки" (К. Левін та його учні Р. Ліппій, Р. Уайт, Л. Фестінгер).
- 2.5. Психоаналітичні теорії розвитку малої групи (З. Фрейд, В. Беніс, Г. Шепард).
- 2.6. Психологічна теорія колективу. Модель групового розвитку за В.А. Петровським.

2.7. Стадії розвитку групи за Стенфордом та Роарком.

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

- 3.1. Яка типологія малих груп?
- 3.2. У чому сутність процесу утворення малої групи?
- 3.3. Загальне уявлення про групову динаміку, її процеси та механізми.
- 3.4. Динамічні процеси в малій групі:
- 3.5. Механізми розвитку (ідеосинкразійний кредит лідера; нормативний вплив меншості; внутрігруповий конфлікт; ефекти поляризації і зсуву до ризику);
- 3.6. Механізми стабілізації (конформність; сумісність; згуртованість).
- 3.7. Лідерство і керівництво в малих групах.

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *мала соціальна група (МСГ), параметри МСГ, ознаки МСГ, конгломерат, акціденція, коаліція, колектив, команда, одно-та двовимірні моделі розвитку МСГ, нормативно-рольова модель розвитку групи, моделі колективоутворення (параметрична та стратометрична концепції); суспільні стосунки; міжособові стосунки; соціальна роль; спілкування; міжособистісне спілкування; матеріальне спілкування; духовне спілкування; масове спілкування.*

Тема 22. Теорія діяльнісного опосередкування міжособистісних стосунків в групі.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Зміст та характеристики «групової динаміки».
- 1.2. Соціально-психологічні умови виникнення малих груп.
- 1.3. Групова згуртованість як вагома характеристика малої групи.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

- 2.1. Критерії оцінювання ефективності діяльності малої групи.
- 2.2. Поняття референтної групи в аналізі протиправної поведінки.
- 2.3. Принципова відмінність у трактуванні соціально-психологічних характеристик малої групи в західній і радянській соціальній психології (з кожної характеристики окремо).
- 2.4. На конкретних прикладах покажіть переваги та недоліки конформної поведінки.
- 2.5. Соціально-психологічні причини конформізму.
- 2.6. Феномен групового тиску на особистість як соціально-психологічна характеристика малої групи.
- 2.7. Групова згуртованість як соціально-психологічна характеристика малої групи.
- 2.8. Групове прийняття рішень як соціально-психологічна характеристика малої групи.
- 2.9. Соціальна фацилітація, феномен «зсуву ризику», групова помаризація.
- 2.10. Негативні наслідки феномена „огруплення мислення” (“Group think”).
- 2.11. Види малих груп за порядком виникнення, за громадським статусом, за безпосередністю взаємозв'язків, за значущістю.
- 2.12. Соціально-психологічний клімат в малій групі та чинники, що впливають на нього.
- 2.13. Військовий колектив та його особливості.
- 2.14. Соціально-психологічний клімат у військовому колективі.
- 2.15. Діяльнісний підхід та соціально-психологічна проблематика колективу.

3. Теоретичні завдання. Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

- 3.1. А.В. Петровський вважає, що «соціально-психологічний вигляд групи первинний, риси її лідера вторинні». Чи можна беззастережно погодитися з цією думкою?
- 3.2. Як Ви вважаєте, від яких факторів залежить ступінь виявлення конформності особистості?
- 3.3. Як Ви можете пояснити вплив на особистість факту присутності інших?
- 3.4. Які наслідки, на Ваш погляд, може мати розвиток у малій групі високого ступеня згуртованості?

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *групова динаміка; конформізм; колектив; групова згуртованість, соціально-психологічний клімат, соціальна фацилітація, феномен «зсуву ризику», групова помаризація.*

Тема 23. Психологія лідерства.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Основні наукові підходи щодо феномену лідерства та керівництва.
- 1.2. Характеристики, функції та стилі лідерства та керівництва.
- 1.3. Формальне і неформальне лідерство та керівництво.
- 1.4. Гендерний феномен керівника.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

- 2.1. Керівництво і лідерство у малих групах.
- 2.2. Лідерство і влада.
- 2.3. Статус і схвалення в групі.
- 2.4. Стил керівництва групою.
- 2.5. Методика дослідження стилю лідерства (керівництва) у групі.
- 2.6. Моделі варіантів лідерства в групі(організації).

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

- 3.1. Які є теорії лідерства та підходи до керівництва?
- 3.2. Які стилі керівництва відомі вам?

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *керівництво; лідерство; влада; гендерні стереотипи; гендерний феномен керівника; формальний, особистий і повний авторитет; формальний та неформальний лідер.*

Тема 24. Психологія великих груп.

1. Навчальні питання:

- 1.1. Поняття великих груп та їх класифікація за певними ознаками.
- 1.2. Психологія великих соціальних груп і масових явищ.
- 1.3. Соціальна психологія міжгрупових відносин.
- 1.4. Модульний контроль.

2. Реферати (доповіді, повідомлення):

- 2.1. Принципи побудови класифікації груп. Класифікація груп.
- 2.2. Природні групи: великі та малі, їх загальна характеристика.
- 2.3. Великі групи: стихійні групи та масові рухи.
- 2.4. Натовп та його психологічні механізми функціонування (Г.Лебон, Г.Тард).

- 2.5. Різновиди соціальних рухів.
- 2.6. Спільні завдання соціальної психології великих груп та психології етнічних спільнот: дослідження національного темпераменту, характеру, етнокультурних уявлень, стереотипів.

3. Теоретичні завдання . Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

3.1. Які Вам відомі види великих соціальних груп?

3.2. У чому полягають соціально - психологічні проблеми великих соціальних груп?

3.3. Які Вам відомі специфічні регулятори соціальної поведінки у великих соціальних групах?

- 3.4. Як співвідносяться великі і малі соціальні групи?
- 3.5. Співвідношення психології великих соціальних груп і психології індивіда.
- 3.6. Які Вам відомі методи дослідження великих соціальних груп?
- 3.7. Особливості перебігу соціально - психологічних особливостей в нашій країні в даний час?
- 3.8. Особливості поведінки у натовпі.
- 3.9. Способи впливу в стихійних групах.
- 3.10. Причини приєднання до соціальних рухів.
- 3.11. Загальні риси соціальних рухів.
- 3.12. Основні соціально - психологічні проблеми соціальних рухів.

При підготовці до відповідей на навчальні питання звернути увагу на категорії, поняття, положення, які складають його сутність і підлягають обов'язковому розгляданню.

Такими поняттями є: *суспільні стосунки; міжособові стосунки; соціальна роль; спілкування; міжособистісне спілкування; матеріальне спілкування; духовне спілкування; масове спілкування; велика соціальна група; організована велика соціальна група; стихійна (неорганізована) велика соціальна група.*

ПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Змістовий модуль № 1. Соціальна психологія як науковий феномен.

Завдання та запитання

1. Наведіть приклади із вітчизняної практики, коли розвиток процесів у політичній сфері залежав від соціально-психологічних феноменів.
2. В чому суттєва різниця між науковим спостереженням і природним експериментом?
3. Поясніть заяву К. Левіна: „Нема нічого більш практичного, ніж добра теорія”.
4. Чи є, на Ваш погляд, ознакою кризи американської соціальної психології її теоретичний еклектизм?
5. Сформулюйте своє ставлення до принципу діяльнісного опосередкування всіх соціально-психологічних явищ (як головному принципу радянської соціальної психології).
6. Чому кореляційне соціально-психологічне дослідження не дає можливості точно визначити напрямок причинності? Відповідь обґрунтуйте гіпотетичними прикладами результатів конкретного дослідження.
7. Соціальний психолог висуває гіпотезу про те, що курсанти, що зазнають почуття самотності з меншою ймовірністю будуть вступати в розмову з незнайомими однокурсниками, ніж ті, які цього почуття не зазнають. Як можна перевірити цю гіпотезу, по-перше, експериментально, по-друге, за допомогою кореляційного дослідження?

Примітка: діагностику почуття самотності у курсантів можна здійснити на основі спеціального тесту.

8. Як Ви вважаєте, чи можна вдаватися до обману при проведенні соціально-психологічного експерименту? Обґрунтуйте свою відповідь.

9. У чому, на Вашу думку, складається співвідношення соціально-психологічної теорії й емпіричних даних?

10. Чи є опитування громадської думки напередодні президентських виборів прогнозом результатів голосування?

11. Обґрунтуйте різницю між поняттями «соціальне» і «суспільне», «соціальна психологія» і «суспільна психологія».

Контрольні питання

1. Предмет соціальної психології. Структура соціально-психологічних явищ.

2. Місце соціальної психології в системі наукового знання. Задачі соціальної психології на сучасному етапі суспільного розвитку.

3. Характеристика перших етапів формування соціально-психологічних ідей. Перші соціально-психологічні теорії.

4. Оформлення соціальної психології в науку. Основні наукові орієнтації сучасної зарубіжної соціальної психології.

5. Надійність і репрезентативність соціально-психологічних досліджень.

6. Класифікація методів соціально-психологічного дослідження.

7. Метод спостереження в соціальній психології: загальна процедура і предмет.

8. Контент-аналіз: суть, предмет, процедура.

9. Вимоги до методів опитування.

10. Специфіка соціально-психологічного експерименту.

Змістовий модуль № 2. Основні напрями розвитку сучасної соціальної психології.

Завдання та запитання

1. Біхевіористичний напрям: класичні та неокласичні теорії (теорія оперантного навічання (Б.Скінера), соціально-когнітивна теорія (А. Бандури).

2. Когнітивний напрям в соціальній психології: структуралізм Ж. Піаже, теорія „соціальних уявлень /репрезентацій/” С. Московічі, Ж.-П.Кодол., Д. Жоделе та ін.

3. Психоаналітичний напрям: соціально-психологічні теорії У.Шутца, К.Юнга, Е.Еріксона, К.Хорні та ін.

4. Гуманістичний напрям: соціально-психологічні ідеї А.Маслоу, К.Роджерса та ін.

5. Соціально-екологічна теорія У.Бронфенбреннера.

6. «Школа групової динаміки» (К.Левін, Л.Фестінгер, Р.Ліппіт, Р.Уайт).

7. Соціометричний напрям (Д.Морено).

8. Транзакційний напрям (Е.Берн, Е.Кентріл, Ф.Кіппатрік, В.Ітельсон та ін.)

9. «Коллективна рефлексологія» (В.Бехтерев), марксистська соціальна психологія (Г.Челпанов);

10. Соціальна психологія особистості (Є.Кузьмін, В.Селіванов, К.Платонов, К.Шорохова);

11. Соціальна психологія як наука про масові явища психіки, колективну психологію, психологічну спільність (В.Колбановський, А.Горячева, А.Баранова, Б.Поршнев, І.Якобсон, А.Ковальов);

12. Соціальна психологія як групова, масова, що визначає особливості поведінки особистості у групі. (Б.Паригін, Н.Мансуров, Д.Угринович);

13. Сучасна соціально-психологічна проблематика в Україні (М.Корнев,

М.Слюсаревський, В.Васютинський, П.Горностаї, П.Фролов, Н.Хазратова, В.Татенко, Т.Титаренко, О.Донченко, В.Казміренко, Л.Орбан-Лембрик, В.Москаленко).

Контрольні питання

1. Основні етапи і періоди виникнення та розвитку соціально-психологічного знання?
2. Назвіть основні соціально-психологічні ідеї в історії становлення соціального знання.
3. Назвіть основні соціально-психологічні школи у розвитку соціально-психологічного знання.
4. Якими напрямками представлена сучасна зарубіжна соціальна психологія?
5. У чому полягають особливості та тенденції в розвитку вітчизняної соціальної психології?

Змістовий модуль №3 Соціальна психологія особистості.

Завдання та запитання

1. Чи є підстава говорити про небезпеку надмірної соціалізації особистості?
2. Спробуйте розв'язати протиріччя, що міститься в різних твердженнях:
  - а) У своїх діях варто малювати позитивний образ їхнього результату; при цьому ви сприяєте успіху більше, ніж коли уява зайнята «образом невдачі».
  - б) Виграє той, хто знає, що він буде робити у випадку невдачі, а не той, хто більше зайнятий думками, що він буде робити у випадку успіху.
3. На Ваш погляд, які є типові особливості особистості люмпена, „гвинтика”, представника номенклатури в системі тоталітаризму?
4. Які типологічні особистісні особливості можуть з'явитися під впливом невизначеності нашого часу?
5. Розкрийте зв'язок між соціальними установами і діями індивіда? Чому окремі дії впливають на соціальні установки?
6. Чи можна побачити протиріччя в таких твердженнях: „ми віримо в те, що захищаємо”, „ми захищаємо те, у що віримо”. Обґрунтуйте свою відповідь.
7. Спробуйте пояснити, чому легше знайти людину, яка ніколи в своєму житті не піддавалась спокусі, ніж таку, яка піддалась спокусі лише один раз?
8. Обґрунтуйте наступне твердження: „Ми є одночасно і творінням, і творцями нашого соціального середовища”.
9. Наведіть приклади формування соціальних установок із різних галузей соціальної практики.
10. Як можна впливати на іншу людину з метою змінити її установки?
11. Чи можливо, знаючи установки людини, прогнозувати її поведінку в конкретній ситуації?
12. Чи згодні Ви з твердженням, що процес виховання людини є процесом формування її свідомості?
13. Покажіть на прикладах різних ситуацій взаємодії людей прояв тенденції підтвердження соціальних очікувань. Чи має ця тенденція, на Ваш погляд, свої обмеження?
14. Дайте порівняльну характеристику людей, що впевнено висловлюють наступні групи суджень:
І група

- «Цим миром управляють кілька людей, що знаходяться при владі, і із цим нічого не поробиш»;
- «Іноді я почуваю, що не можу контролювати, в яке русло спрямовується життя»;
- «На жаль, як би людина не намагалася, часто її гідності залишаються невизнаними».

II група

- «Середня людина може впливати на рішення уряду»;
- «У всьому, що зі мною відбувається, я зобов'язаний самому собі»;
- «Зрештою до людей ставляться так, як вони цього заслуговують».

Контрольні питання

1. Специфіка постановки проблеми особистості в соціальній психології.
2. Соціалізація: соціально-психологічний зміст процесу. Стадії й інститути соціалізації.
3. Формування самосвідомості в процесі соціалізації.
4. Співвідношення процесів соціалізації й індивідуалізації.
5. Соціально-психологічні якості особистості.
6. Соціально-психологічна типологія особистості.
7. Соціальний характер за Е. Фроммом та його типологія.
8. Соціальна настанова: сутність, традиції дослідження у вітчизняній і закордонній соціальній психології. Структура й функції соціальної настанови.
9. Співвідношення соціальних настанов і реального поведіння (експеримент Лап'єра).
10. Багаторівневий характер настановчої регуляції психічної активності. Диспозиційна концепція регуляції соціальної поведінки.
11. Проблема зміни соціальних настанов. Когнітивістська пояснювальна модель процесу.
12. Рольова поведінка особистості.
13. Вплив соціальної ролі на особистість: сутність експериментів Зимбардо й Мілгрема.
14. Характеристика соціально-психологічних механізмів процесу формування особистості.
15. Експектації і їх значення у формуванні особистості.
16. Специфіка розуміння «Я» в соціальній психології.
17. Проблематика «Я» згідно з підходами постмодернізму в соціальній психології (соціальний конструкціонізм К. Гергена, теорії Г. Теджфела та Дж. Тернера, Р. Харре).
18. «Я-концепція» як єдність соціальної та персональної ідентичностей.

Змістовий модуль № 4. Соціально-психологічні закономірності взаємодії та спілкування людей.

Завдання та запитання

1. Розкрийте співвідношення понять "соціальна перцепція" і "міжособистісна перцепція". У чому, на Ваш погляд, значення соціальної перцепції в процесі розвитку особистості?
2. Виходячи зі схеми комунікативного процесу Ласуела, покажіть, як зробити вплив, що переконує, на аудиторію ефективним.

3. Обґрунтуйте спільне й різне в теоріях „діадичної взаємодії” Тібо і Келлі й „соціального обміну” Хоманса.
4. Встановлено, що люди іноді не надають допомоги тим, хто потрапив у лихо, не тому, що вони байдужі й безсердечні, а через «тиск ситуації». Поясніть, яким чином ситуаційні фактори можуть утримувати людей від надання допомоги незнайомій людині.
5. Чи сприяє Інтернет зміцненню соціальних контактів або підсилює соціальну ізоляцію?
6. Використайте свої знання в області закономірностей соціальної перцепції і пояснить твердження Цицерона: «Остаточне благо й найвищий обов'язок для мудреця - пручатися видимості».
7. Спробуйте обґрунтувати ту роль, що грає знання особливостей культури, до якої належить індивід, для пророцтва його поведінки.
8. Як можна зробити свою аргументацію більш переконливою?
9. Як не допустити маніпулятивного впливу з боку іншої людини?
10. Чи можна вважати, що перше враження про людину носить помилковий характер?
11. Як використання когнітивних схем і стереотипів допомагає нам краще зрозуміти соціальну ситуацію або людину? Як це може перешкодити розумінню особливої ситуації або специфічних особливостей людини? Свою відповідь проілюструйте прикладами.
12. При яких обставинах наші атрибуції про причини поведінки іншої людини виникають майже автоматично, на основі спостереження за його поведінкою, а при яких ми більш усвідомлено й вдумливо обробляємо каузальну інформацію?
13. Чому, на Ваш погляд, реальна атрибуція соціальної поведінки й ідеальна атрибуція, здійснювана відповідно до теоретичних моделей, дуже часто не збігаються? У яких соціальних ситуаціях відбувається зближення результатів обох видів каузальної атрибуції?
14. Як Ви думаєте, наскільки можна на суді довіряти спогадам очевидців?
15. Яким соціально-психологічним феноменом можна пояснити той факт, що більшість людей вважає, що вони більше розумні, ніж звичайні, рівні їм по службовому рангу особи; що вони виконують свою роботу вище за середній рівень; що в них більш високі, ніж в інших людей, моральні підвалини?
16. Проілюструйте на конкретних прикладах ефекти помилкової згоди й помилкової унікальності.
17. Чи всі люди неодмінно припускаються фундаментальної помилки атрибуції? Відповідь проілюструйте прикладами.
18. Як у різних областях соціальної практики проявляється фундаментальна помилка. Покажіть, як знання теорій каузальної атрибуції допомагають соціальній практиці.
19. Яке практичне значення має знання помилок атрибуції?
20. Знання яких закономірностей атракції використовують маніпулятори, щоб викликати нашу поступливість?

Контрольні питання

1. Спілкування як соціально-психологічна проблема. Зміст, функції, структура спілкування.

2. Комунікативний аспект процесу спілкування.
3. Комунікативні бар'єри в спілкуванні. Способи їх подолання.
4. Аргументування як засіб подолання нерозуміння в спілкуванні.
5. Інтерактивний аспект спілкування: теорія “діадичної взаємодії” Тібо й Келлі.
6. Інтерактивний аспект спілкування: теорія “соціального обміну” Хоманса.
7. Транзактний аналіз спілкування: зміст аналізу; типологія транзакцій; практична значущість.
8. Соціальна ситуація та її інтерпретація особистістю.
9. Стиль спілкування як основа розуміння й побудови соціальних ситуацій.
10. Перцептивний аспект спілкування: типові схеми формування першого враження про іншу людину й ознаки їх вмикання.
11. Перцептивний аспект спілкування: основні помилки й ефекти міжособистісного сприйняття.
12. Стереотипізація як механізм соціальної перцепції.
13. Механізми міжособистісного сприйняття (ідентифікація, емпатія, рефлексія).
14. Каузальна атрибуція як механізм соціальної перцепції.
15. Симпатія як прояв міжособистісної атракції, закономірності її формування.
16. Організація взаємодії військовослужбовців підрозділу.
17. Спілкування та взаємодія військовослужбовців.

Змістовий модуль № 5. Соціальна психологія спільностей і груп.

Завдання та запитання

1. Які соціально-психологічні фактори Ви вважаєте особливо важливими в масових соціальних процесах сучасності?
2. Як Ви вважаєте, за якими критеріями можна оцінювати ефективність діяльності малої групи?
3. Як може бути використане поняття референтної групи в аналізі протиправної поведінки?
4. Сформулюйте принципову відмінність у трактуванні соціально-психологічних характеристик малої групи в західній і радянській соціальній психології (з кожної характеристики окремо).
5. А.В. Петровський вважає, що «соціально-психологічний вигляд групи первинний, риси її лідера вторинні». Чи можна беззастережно погодитися із цією думкою?
6. На конкретних прикладах покажіть переваги та недоліки конформної поведінки.
7. Проаналізуйте соціально-психологічні причини конформізму.
8. Як Ви вважаєте, від яких факторів залежить ступінь виявлення конформності особистості?
9. Як Ви можете пояснити вплив на особистість факту присутності інших?
10. Які наслідки, на Ваш погляд, може мати розвиток у малій групі високого ступеня згуртованості?
11. Зробіть спробу розкрити негативні наслідки феномена „огруплення мислення” (“Group think”)?

Контрольні питання

1. Проблема групи в соціальній психології. Теорії малих груп.
2. Феномен групового тиску на особистість як соціально-психологічна характеристика малої групи.
3. Групова згуртованість як соціально-психологічна характеристика малої групи.
4. Групове прийняття рішень як соціально-психологічна характеристика малої групи. Соціальна фацилітація, феномен «зсуву ризику», групова помаризація.
5. Класифікація й загальна характеристика великих соціальних груп.
6. Соціально-психологічні особливості натовпу, процес її формування та типологія.
7. Натовп як нестійка велика група: класифікація видів; процес формування натовпу.
8. Паніка як соціально-психологічний феномен.
9. Етнічні групи. Поняття архетипності й ментальності.
10. Військовий колектив та його особливості.
11. Соціально-психологічний клімат у військовому колективі.

Теми курсових робіт

1. Локус контролю : екстернальний та інтернальний типи.
2. Інтерпретація інших людей: приписування причин внутрішнім (диспозиційним) чи зовнішнім (ситуативним) факторам.
3. Особистісна самоефективність.
4. Дослідження гендерних особливостей прояву соціального інтересу особи за шкалою Джоунса- Кендала.
5. Гендер і стереотипи у курсантському середовищі.
6. Гендерна специфіка психічних процесів та соціальної поведінки (агресія, конформізм, альтруїзм тощо).
7. Дослідження гендерних особливостей локусу контролю за тестом Дж.Роттера.
8. Специфіка прояву фемінних, маскулінних, андрогінних стратегій у поведінці особистості.
9. Дослідження гендерних особливостей комунікативного стилю.
10. Дослідження гендерної специфіки самоефективності та егоцентризму курсантів та курсанток.
11. Особливості прояву конформізму: гендер, особистість, культура.
12. Прояви конформізму та розмір групи, одностайність, згуртованість, статус учасників.
13. Психологічна структура групи.
14. Стиль керівництва групою.
15. Психологічний клімат групи
16. Дослідження схильності до агресивної поведінки молоді.
17. Агресивне спілкування у сім'ях.
18. Дослідження особливостей формування дружніх стосунків особистості з іншими людьми.
19. Структурні компоненти Я-концепції чоловіків та жінок.
20. Гендерні відмінності у сприйнятті привабливості чоловіків і жінок.

21. Дослідження гендерних особливостей комунікативного стилю.
22. Дослідження схильності особи до певної поведінки у конфлікті.
23. Ціннісно-орієнтаційна єдність навчальної групи.
24. Специфіка гендерно-рольової ідентичності курсантів.
25. Причини конфліктів у малій групі.
26. Ціннісні орієнтації та сенсоутворення у міських та сільських мешканців.
27. Соціально-психологічні чинники самоефективності особистості.
28. Гендерні особливості агресивної поведінки.
29. Альтруїстична поведінка особи: ситуативні та диспозиційні фактори.
30. Особливості впливу комп'ютерних ігор на формування спрямованості особистості у підлітковому віці.
31. Соціально-психологічні детермінанти агресивності у юнацькому віці (можна іншу вікову категорію обрати).
32. Психологічні чинники задоволеності шлюбно-родинними стосунками у молодих сім'ях.
33. Вплив першого враження на вибір стратегії (програми) спілкування з особою.
34. Сором'язливість як детермінанта самотності (або як детермінанта порушених соціальних зв'язків).
35. Зв'язок самооцінки та прагнення слідувати за модою в юнацькому (підлітковому) віці.
36. Економічна соціалізація особистості.
37. Психологічні проблеми домашнього насильства.
38. Соціально-психологічні проблеми підліткового самогубства.
39. Комп'ютерна залежність сучасної людини: психологічний аспект.
40. Етнічні особливості мотивації соціальної активності молоді.
41. Психологічні особливості комунікації самотніх жінок.
42. Соціально-психологічна адаптація особистості курсанта.

6. Політика курсу та оцінювання.

Політика щодо дедлайнів (останній строк, коли повинно бути виконано завдання) та перескладання:

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу начальника факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності:

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо відвідування та поведінки в аудиторії:

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне

стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Положення «Про оцінювання знань здобувачів вищої освіти за кредитно-модульною системою у Національній академії Національної гвардії України».

Шкала оцінювання знань курсантів:

ECTS	Бали	Зміст
A «відмінно»	90-100	відмінно
B «добре»	85-89	добре
C «добре»	75-84	добре
D «задовільно»	65-74	задовільно
E «достатньо»	60-64	задовільно
FX «незадовільно»	35-59	незадовільно
F «незадовільно»	1-34	незадовільно

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Опитування під час занять – усно	10
Модуль 1 (теми 1-9) - модульна контрольна робота	10
Модуль 2 (теми 10-14) –модульна контрольна робота	10
Модуль 3 (теми 15-19) –модульна контрольна робота	10
Модуль 4 (теми 20-24) – модульна контрольна робота	10
Курсова – індивідуальна письмова робота	10
Екзамен (теми 1-24) – білети	40

7. Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

При вивченні курсу «Соціальна психологія» для активізації навчально-пізнавальної діяльності курсантів, викладачем можуть використовуватися спеціальні методи: лекції/проблемні лекції, групові, семінарські та практичні

заняття, презентації з використанням smart TV, робота в малих групах, семінари-диспути, рольові та дидактичні вправи, пізнавальні ігри, навчальні дискусії, аналіз життєвих ситуацій, частково-пошукова група методів, дослідницькі тощо.

Поточний контроль проводиться науково-педагогічними працівниками на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між науково-педагогічними працівниками та курсантами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією курсантів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як науково-педагогічним працівником для коригування методів і засобів навчання, так і курсантами для планування самостійної роботи. Поточний контроль може проводитися у різних формах, які є найбільш відповідними до навчального матеріалу, що оцінюється таким чином: усне опитування, письмовий експрес контроль на лекціях, групових та практичних заняттях, виступ курсанта із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях, комп'ютерне, бланкове тестування тощо. Форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є складовою визначення підсумкової оцінки і враховуються науково-педагогічним працівником при визначенні підсумкової оцінки з даної дисципліни із відповідним коефіцієнтом. Методи поточного контролю – це оцінювання навчальних досягнень курсанта протягом навчальних семестрів за національною чотирибальною шкалою усіх видів аудиторної роботи (групові, семінарські та практичні заняття, самостійна робота). Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення курсанта в освоєнні програмного матеріалу дисципліни і спрямований на необхідне корегування самостійної роботи курсанта. Сюди входить: методи усного контролю – бесіда, доповідь курсанта, роз'яснення, відповіді на запитання. Основою усного контролю слугує монологічний виступ курсанта (у підсумковому контролі – більш повний, системний виклад матеріалу) або запитально відповідна форма – бесіда, у якій викладач ставить запитання і чекає відповіді курсанта. Усний контроль проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі, можуть застосовуватися дидактичні картки, ігри, технічні засоби.

Поточний контроль здійснюється викладачами, які ведуть лекційні, групові та семінарські (практичні) заняття. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить їх до відома курсантів на початку модулю. Поточний контроль основної частини матеріалу дисципліни рекомендується завершувати не пізніше передостаннього навчального тижня семестру. Форми та порядок оцінювання знань аудиторної роботи курсантів пропонує викладач лектор за участю викладачів, які ведуть семінарські (практичні).

Поточна аудиторна діяльність курсанта оцінюється за чотирибальною (національною) шкалою.

Поточний контроль аудиторної роботи рекомендується здійснювати за такими критеріями: Тест (тематичне тестування) – це набір стандартизованих

завдань з визначеного матеріалу, який встановлює ступінь засвоєння його курсантами. Перевага тестів у їх об'єктивності, тобто незалежності перевірки та оцінки знань від викладача.

Критерії оцінювання тестових завдань є:

«Відмінно» – 100% - 90% вірних відповідей

«Добре» – 89% - 75% вірних відповідей

«Задовільно» – 74% - 60% вірних відповідей

«Незадовільно» – до 60% вірних відповідей

Методи письмового контролю – забезпечують глибоку і всебічну перевірку засвоєння програмового матеріалу. У письмовій роботі курсанту необхідно показати як теоретичні знання, так і вміння застосовувати їх для розв'язування конкретних завдань, психологічних проблем, ситуацій.

Критерії оцінювання письмової роботи курсантів є:

«Відмінно» – виставляється за повну, правильну і обґрунтовану відповідь в письмовій формі. Курсант оволодів понятійним апаратом, уміє конкретизувати теоретичні положення, виділяє суттєве в навчальному матеріалі, відповідає логічно, послідовно, уміє впевнено використовувати засвоєні способи дій в нових ситуаціях, типових, варіативних чи нестандартних.

«Добре» – показник хорошої успішності, її виставляють за правильну обґрунтовану відповідь, з якої свідчить, що курсант розуміє теоретичний матеріал і володіє навиками і вміннями самостійної навчально-пізнавальної діяльності, допускаючи при цьому деякі несуттєві неточності під час виконання письмової роботи.

«Задовільно» – показник задовільної успішності. Він свідчить про те, що знання мають розрізнений, фрагментарний характер, що курсант здатний відтворити певну суму фактичних знань (іноді не усвідомлюючи в цілому їх глибини, узагальненості), здатен використовувати засвоєні способи дій в типових умовах.

«Незадовільно» – виставляється за неправильну відповідь, яка не відповідає змісту вивченого матеріалу і свідчить про нерозуміння його основних положень. В письмових відповідях мають місце грубі системні помилки.

Методи усного контролю – бесіда, доповідь студента, роз'яснення. Основою усного контролю слугує монологічна відповідь курсанта (у підсумковому контролі це більш повний, системний виклад) або запитально-відповідальна форма – бесіда. Усний контроль, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі, можуть застосовуватися дидактичні картки, ігри, технічні засоби.

Виконання практичних робіт: ситуаційна рольова гра, імітація, що визначає рівень його знань, умінь з предмету, і ставлення до навчання, ступінь його пізнавальної активності, свідомості, і вміння мислити, розв'язувати самостійно різноманітні завдання. Для практичних занять залежно від обсягу дисципліни, кількості аудиторних годин, відведених на цей вид роботи, кількості питань з тем занять, виходячи з обґрунтованих фізіологічних норм навчального навантаження курсанта, викладачем для кожного курсанта встановлюється обов'язковий мінімум виступів на семінарських заняттях у

семестрі і мінімальна кількість виступів з обговореннями поставлених питань (участь у дискусіях); виконання в повному обсязі аудиторної роботи, обов'язкових завдань СРС.

Критерії оцінювання курсанта на практичних заняттях є:

«Відмінно» – прояв декількох видів активності на занятті: виступ із повідомленням, відповіді на запитання викладача, участь у дискусіях та обговоренні матеріалу тощо.

«Добре» – прояв двох видів активності на занятті: виступ із повідомленням, відповіді на запитання викладача, участь у дискусіях та обговоренні матеріалу з допущенням певних недоліків чи неточностей.

«Задовільно» – прояв одного виду активності на занятті: відповідь на запитання викладача неповна та не чітка, участь у дискусіях та обговоренні матеріалу малоактивна, ініційована викладачем.

Пасивна присутність на занятті не оцінюється.

Курсант, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав поточних оцінок, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях курсант може відпрацювати пропущені практичні заняття, захистити реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи. Самостійна (індивідуальна) робота курсантів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Контроль і облік поточної успішності на аудиторних заняттях самостійної (індивідуальної) роботи здійснюється шляхом виставлення в журналі обліку роботи викладача оцінок за чотирибальною (національною) шкалою.

Самостійна робота курсантів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті відповідно до поставленого завдання.

Критерії оцінювання самостійної роботи є:

«Відмінно» – курсант міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і виконує роботу, вільно використовує набуті теоретичні знання при виконанні самостійної роботи, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

«Добре» – курсант добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його в самостійній роботі; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного завдання в самостійній роботі;

«Задовільно» – курсант в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але в роботі плутає поняття, практичні завдання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; виявляє неточності у знаннях при виконанні роботи, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

«Незадовільно» – курсант не опанував навчальний матеріал дисципліни, не відображає в роботі правильні результати, визначення, висновки в роботі не сформовані з опорою на теоретичні знання, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не виявляються.

Проміжний контроль – контроль, який проводиться з метою виявлення і попередження неуспішності курсантів. Проведення проміжного контролю ініціюється начальником факультету. Проміжний контроль виставляється за національною шкалою в результаті написання письмової роботи. Результати проміжного контролю виставляються викладачем у «Журналі обліку роботи викладача» та у «Журналі обліку роботи академічної групи» але не враховуються у загальному розподілі балів і не включаються до жодного виду робіт із коефіцієнтом.

Критерії оцінювання проміжного контролю є:

«Відмінно» – повністю розкрив зміст поставленого завдання чи проблеми; чітко зрозумів зміст, при цьому володіє спеціальною термінологією; послідовно і логічно викладає матеріал. Допускається 1-2 неточності у викладанні матеріалу, які не приводять до помилкових висновків.

«Добре» – правильно розкрив основний зміст матеріалу; точно користується термінологією; роботу виконав без грубих помилок. У відповіді можливі 2-3 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві висновки та узагальнення, не грубі помилки, які не впливають на конкретний зміст.

«Задовільно» – зміст питання викладено частково, не завжди послідовно; відповідь неповна, але базова суть завдання в цілому розкрита; у використанні термінології є суттєві помилки.

«Незадовільно» – не розкрито основний зміст завдання; допущені грубі помилки в кінцевих висновках; курсант слабо володіє спеціальною термінологією.

Модульний контроль проводиться один раз на семестр, включає проведення контрольного заходу за всіма темами змістових модулів у формі контрольної роботи. До контрольної роботи допускаються всі курсанти незалежно від результатів поточного контролю. Лектор розробляє контрольні завдання для проведення модульного контролю. При оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи є:

«Відмінно» – ставиться за правильне виконання всіх завдань;

«Добре» – ставиться за виконання 75 % від усіх завдань;

«Задовільно» – ставиться, якщо правильно виконано більше 60% від запропонованих завдань;

«Незадовільно» – ставиться, якщо завдань виконано менше за 60 % від запропонованих завдань.

Результати контрольного заходу курсанта, який не з'явився на нього, також оцінюються “незадовільно” незалежно від причини. Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим. Підсумкова оцінка за поточний контроль виставляється як сума середньоарифметичних оцінок за національною шкалою за підсумками аудиторної роботи та модульної контрольної роботи (помножено

на ваговий коефіцієнт), виставляється в журналі обліку роботи викладача, журналі обліку роботи академічної групи та облікових документах.

Курсова робота – це важлива, самостійна, творча форма науково-дослідницької діяльності, яка спрямована на поглиблення та розширення психологічних знань по окремим темам, розвиток навичок застосування отриманих знань для рішення практичних та прикладних завдань, яка передбачає наявність роботи з теоретичним матеріалом, проведення емпіричного дослідження, аналіз та інтерпретацію отриманих даних. Курсова робота – це більш поглиблене дослідження обраної проблеми певної навчальної дисципліни, перший етап в оволодінні методикою дослідницької роботи.

В результаті виконання курсової роботи під керівництвом викладача кафедри курсант повинен показати готовність до володіння основними вміннями проведення наукових досліджень та опанувати методи проведення такого дослідження. Написання курсової роботи допомагає курсантам поетапно включитися в науково-дослідну діяльність, сприяє формування творчих якостей курсанта та творчого відношення до своєї професії, дає можливість перевірити вміння щодо збирання, аналізу та інтерпретації різноманітної наукової літератури та джерел, формувати висновки, надавати пропозиції.

Захист курсових робіт відбувається до початку екзаменаційної сесії. До захисту курсових робіт курсант допускається після перевірки курсової роботи керівником і оформлення ним відповідної рецензії.

Робота повинна бути підписана курсантом і представлена керівникові на перевірку не пізніше, ніж за десять днів до захисту, після реєстрації у методиста або лаборанта на кафедрі. Науковий керівник пише рецензію на курсову роботу. У рецензії відображається відповідність змісту роботи заявленій темі, її актуальність, ступінь самостійності курсанта у виконанні роботи, її позитивні й негативні сторони як теоретичної, так і емпіричної частини, аргументованість і логічність зроблених висновків, зауваження й побажання для подальшої науково-дослідної роботи курсанта; відзначається оцінка, яку заслуговує робота, що представляється на захист.

Курсові роботи дослідницького типу проходять захист у комісії із кваліфікованих викладачів (не менш 3 осіб). На виступ курсантові виділяється 10 хвилин. У виступі повинні бути відображені актуальність досліджуваної проблеми, об'єкт, предмет, мета, завдання, вибірка досліджуваних і методи емпіричного дослідження, отримані результати й зроблені на їхній підставі висновки. Курсант відповідає на питання, які можуть бути задані як членами комісії, так і присутніми на захисті. У своєму виступі й відповідях на питання курсант повинен показати глибоке знання проблеми, володіння матеріалом по темі й здатність відстоювати отримані результати й висновки.

Після наради комісія виносить рішення про оцінки по курсових роботах, що заносяться у відповідну екзаменаційну відомість.

Оцінка комісії може відрізнитися від оцінки, пропонованої науковим керівником. У цьому випадку комісія заносить свої зауваження у рецензію, складену керівником, і засвідчує її своїми підписами.

Критерії оцінювання знань курсантів при захисті курсової роботи є:

«Відмінно» – відповідність змісту роботи вибраній темі. Систематичність, плановірність, своєчасність у виконанні курсової роботи. Самостійність і

ініціативність курсанта, його особистий вклад у вибір теми, формулювання, об'єкту, предмета, мети і завдань дослідження, у вибір методів дослідження і обробки емпіричних результатів, у формулювання висновків. Відповідність вимогам, що пред'являються до кваліфікаційних робіт цього типу. *Презентація* - повнота, чіткість і логічність викладу результатів дослідження. Володіння матеріалом. Відповіді на питання за змістом роботи.

«Добре» – відповідність змісту роботи вибраній темі. Систематичність, планованість, своєчасність у виконанні курсової роботи. Відповідність вимогам, що пред'являються до кваліфікаційних робіт цього типу. Презентація - у викладеному матеріалі курсант має помилки із аргументацією відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу.

«Задовільно» – не повна відповідність змісту роботи вибраній темі. Не систематичність у виконанні курсової роботи. Не повна відповідність вимогам, що пред'являються до кваліфікаційних робіт цього типу. Презентація - у викладеному матеріалі курсант має помилки, недостатня логічність, викладення матеріалу посереднє. Відповідає мінімально допустимому рівню виконання курсової роботи.

«Незадовільно» – не повна відповідність змісту роботи вибраній темі, не своєчасність у виконанні курсової роботи. Не відповідність вимогам, що пред'являються до кваліфікаційних робіт цього типу. Презентація відсутня.

Підсумковий (семестровий) контроль – екзамен.

Семестровий екзамен з навчальної дисципліни проводиться за традиційною схемою, оцінюється за національною шкалою (ваговий коефіцієнт – 0,4 прийнятий для денної форми навчання). Кожен курсант, незалежно від поточної успішності, має його складати. Складений екзамен з оцінкою “незадовільно” не зараховується і до суми балів поточної успішності не додається. Щоб ліквідувати академічну заборгованість з навчальної дисципліни курсант складає екзамен повторно, при цьому результати поточної успішності зберігаються. У відповідності до вимог, об'єктивна оцінка рівня знань з боку викладача здійснюється наступним чином: під час складання іспиту з дисципліни кожен курсант отримує індивідуальний білет, що складається з теоретичної частини, що містить два теоретичні питання і практичної частини (ситуаційне завдання); на підготовку екзаменаційного білету відводиться 45 хвилин, а викладення відповіді – до 20 хвилин. Форма проведення: письмово - усна.

Критерії оцінювання знань курсантів при складанні екзамену є:

Кожне питання оцінюється за національною шкалою. В окремих випадках, якщо виникають сумніви в оцінці знань курсанта або відповідь курсанта недостатньо повна, позбавлена логічності й визначеності, викладач може задавати додаткові (уточнюючі) питання в рамках білету. Відповіді на додаткові запитання впливають на оцінку завдань білету.

«Відмінно» – у відповіді повністю розкрито зміст запитання. Матеріал викладено логічно, аргументовано, мова є грамотною, науковий стиль викладення матеріалу, вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом, що винесено для самостійного опрацювання.

«Добре» – відповідь достатньо повно розкриває зміст запитання або розкриває основні (найважливіші) аспекти у запитанні, курсант володіє термінологічним апаратом дисципліни. У викладеному матеріалі курсант має помилки із аргументацією відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та середній рівень володіння додатковим матеріалом.

«Задовільно» – відповідь на запитання є неповними, розкриває тільки деякі аспекти навчального матеріалу. Курсант припускається помилок у використанні термінології навчальної дисципліни. Рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях та додатковим матеріалом є посереднім, відповідає мінімально допустимому рівню засвоєння.

«Незадовільно» – у відповіді допущено суттєві помилки, які свідчать про відсутність володіння програмним матеріалом дисципліни, матеріалами обов'язкової літератури; курсант слабо володіє / не володіє термінологією дисципліни. Відповідь практично відсутня.

При оцінюванні знань курсантів підсумкова оцінка відповідей на білет множиться на середньоваговий коефіцієнт – 0,4, отриманий результат додається до середньовагового, що є результатом оцінювання роботи курсанта за аудиторну роботу, контрольний захід та самостійну роботу. Отриманий результат є підсумковою оцінкою за вивчення предмету. Підсумкова оцінка за вивчення предмета виставляється за шкалами: 4-бальною національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно), 100 – бальною ECTS і фіксується у відомості, заліковій книжці, індивідуальному плані курсанта.

8. Рекомендована література.

Базова

1. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – 304 с.
2. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688 с.
3. Ткалич М. Гендерна психологія: Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене - К: Альма-матер, Академвидав, 2016.- 256 с.
4. Ягупов В.В. Військова психологія: Підручник, Київ: Тандем, 2004. - 656 с.

Додаткова

1. Андреева Г.М. Социальная психология. Учебник для высших учебных заведений. — М.: Аспект Пресс, 1998.— 376 с.
2. Аронсон Э., Уилсон Т., Эйкерт Р. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме. СПб., 2002. - 556 с.
3. Берн Ш. Гендерная психология. – СПб. : Прайм- Еврознак, 2001. – 310 с.
4. Бехтерев В. М. Коллективная рефлексология. Пг., 1921. - 126 с.
5. Майерс Д. Социальная психология. СПб., 1997. - 684 с.
6. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии. Спб.,— 2000., - 336 с.

7. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 624с.

8. Московичи С. Век толп. Исторический трактат по психологии масс: Пер. с франц. М.: Центр психологии и психотерапии, 1998. 480 с.

9. Орбан-Лембрик Л.Е. Підручник: У 2 кн. Кн. 1: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К.: Либідь, 2004. – 576 с.

10. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник. К: Альма-матер, Академвидав, 2005.- 448 с.

Інформаційні ресурси

1. Методичні розробки з навчальної дисципліни «Соціальна психологія», розміщені в системі дистанційного навчання: [http:// sdn.ivc.com/](http://sdn.ivc.com/)

2. Навчальні посібники у електронному форматі, які розміщені у внутрішньому навчальному порталі Академії: [http:// library.ivc.com/](http://library.ivc.com/)

3. Офіційний сайт Президента України: www.president.gov.ua

4. Офіційний сайт Верховної Ради України: www.rada.gov.ua

5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: www.kmu.gov.ua

6. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України: www.mfa.gov.ua

7. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України: [www. mvs.gov.ua](http://www.mvs.gov.ua)

8. Офіційний сайт Головного управління Національної гвардії України: www.vv.gov.ua

9. Питання до підсумкового контролю (екзамену).

1. Предмет, об'єкт і завдання соціальної психології.
2. Етапи розвитку соціально-психологічного знання.
3. Історія розвитку західної соціальної психології ХХ ст. і її основні теоретичні підходи.
4. Розвиток вітчизняної соціальної психології.
5. Принципи соціальної психології.
6. Соціальна психологія в системі наук, її основні напрямки.
7. Методологія і методи соціальної психології.
8. Поняття «соціальний контекст». Загальна характеристика та зміст.
9. Поняття і специфіка суспільних відносин.
10. Загальна характеристика соціальної ролі.
11. Фактори, що визначають стиль виконання соціальної ролі.
12. Структура процесу спілкування.
13. Характеристика комунікативної сторони спілкування.
14. Процес вироблення загальних смислів у процесі спілкування.
15. Фактори комунікативного впливу.
16. Характеристика комунікативних бар'єрів.
17. Види інформації, переданої комунікатором.
18. Засоби передачі інформації.
19. Особливості вербальної комунікації.
20. Особливості невербальної комунікації.
21. Характеристика інтерактивної сторони спілкування.
22. Види конфліктів та їх характеристика.
23. Характеристика деструктивного конфлікту.
24. Характеристика конструктивного конфлікту.

25. Характеристика перцептивної сторони спілкування.
26. Ідентифікація у процесі соціальної перцепції.
27. Рефлексія в процесі соціальної перцепції.
28. Інтерпретація поведінки партнера по спілкуванню.
29. Каузальна атрибуція як система приписування.
30. Характеристика ефектів соціальної перцепції.
31. Ділове спілкування, його види і форми.
32. Психологічні прийоми впливу на партнера по спілкуванню.
33. Специфіка спілкування в інтернеті.
34. Мала група, її ознаки і параметри.
35. Структура малої групи.
36. Види малих груп по порядку виникнення.
37. Види малих груп по громадському статусу.
38. Види малих груп по безпосередності взаємозв'язків.
39. Види малих груп за значущістю.
40. Моделі розвитку груп.
41. Конформізм і груповий тиск.
42. Види і рівні конформізму.
43. Ситуативні і особистісні чинники конформізму.
44. Поняття «лідер» і «лідерство».
45. Проблема групової згуртованості та її ознаки.
46. Процес прийняття, види і методи прийняття групового рішення.
47. Негативні ефекти при прийнятті рішень у групі.
48. Групова сумісність і критерії її оцінки.
49. Соціально-психологічний клімат і чинники, що впливають на нього.
50. Ефективність групової діяльності та її критерії.
51. Ефективні способи управління малою групою.
52. Основні ознаки великих соціальних груп.
53. Види великих соціальних груп.
54. Рівні розвитку великих соціальних груп.
55. Фактори, що визначають рівень психологічної спільності груп.
56. Психологія класів.
57. Соціально-психологічні ознаки класів.
58. Етнопсихологічні особливості народу.
59. Психологічна структура суспільства.
60. Соціально-психологічні шари суспільства.
61. Базові компоненти психології суспільства.
62. Психологія партій.
63. Психологія релігії і її основні функції.
64. Конструктивні й деструктивні релігійні рухи.
65. Психологічні характеристики маси.
66. Громадська думка і її функції.
67. Moda і її соціально-психологічні функції.
68. Традиції, їх види та функції в суспільстві.
69. Натовп і його соціально-психологічні особливості.
70. Особливості поведінки людини у натовпі.
71. Психологія чуток.

72. Психологія паніки.
73. Соціально-психологічні характеристики особистості.
74. Зміст процесу соціалізації.
75. Стадії процесу соціалізації.
76. Соціалізація і адаптація.
77. Соціальна поведінка особистості і його регуляція.
78. Соціальна установка особистості, її формування та зміна.